RYNEK METALOWY i MASZYNOWY

THE-METAL-AND-MACHINE-MARKET (WEEKLY) LE MARCHÉ DES METAUX ET DES MACHINES (HEBDOMADAIRE)

DER METALL- UND MASCHINEN-MARKT (WOCHENFACHBLATT)

STAŁE DODATKI: „ELEKTRO- i RADJOTECHNIKA" • „POSTĘPY W PRZEMYŚLE" Z „DZIAŁEM AUTOMOBILOWYM" • „DZIAŁ BUDOWLANY i CERAMICZNY" • „DZIAŁ MASZYN ROLNICZYCH"

PRZEDPŁATA kwartalna 4½ zł + 40 gr za dostawę franko w dom.

—

Tygodnik abonować można na wszystkich pocztach w Państwie Polskiem.

—

Ceny ogłoszeń i inne warunki zamieszczone są na stronie ostatniej.

REDAKCJA i ADMINISTRACJA POZNAŃ, WIELKA 10. - TEL. 2277

Subscription rates: For 3 months (England) sh 8
„ „ „ (Germany) Gmks 4.50
„ „ „ (U. S. A.) Dol. 1.—

ADVERTISING-RATES: Full page zł 130,— Half a page zł 75,— One fourth of a page zł 45,— One eighth of a page zł 25,— One sixteenth of a page 15,— Advertisements on Cover plus additional tee. Advertisements from abroad will be calculated according to special rates. In special editions the rates are different.

Nr. 39 Poznań, 29 września 1928 Rok VIII

Aktualna sytuacja przemysłu hutniczego i metalowego

Wzrost produkcji hut w ostatnim miesiącu. — Jakie działy hutnicze wykazują największą żywotność? — Przemysł metalowy. — Trudności importowe do Rumunji i Łotwy.

Wedle prowizorycznych obliczeń produkcja hut górnośląskich w m. sierpniu r. b. wykazuje w porównaniu z lipcem nieznaczny wzrost. Produkcja surówki żelaza, wynosząca w lipcu 38 235 ton, wzrosła w sierpniu do 38 531 ton, walcownie żelaza wyprodukowały w sierpniu 63 689 ton wobec 63 154 ton w m. lipcu, a produkcja stali surowej podniosła się z 82 738 ton w lipcu na 85 471 ton w sierpniu. Wzrost ten jest jednak bardzo nieznaczny, gdyż dla surówki żelaza wynosi 0,7 proc., dla wyrobów walcowanych — 0,8 proc, a jedynie przy stali surowej dochodzi do 3,3 proc., tempo zaś jego uległo poważnemu osłabieniu, jeżeli się weźmie pod uwagę, iż wzrost ten wynosił w czerwcu dla stali surowej 7,8 proc., dla wyrobów walcowanych nawet 12,5 proc., a w lipcu dla surówki żelaza — 7,7 proc., dla stali surowej — 5,2 proc. i dla wyrobów walcowanych — 6,4 proc.

Te same przyczyny, które wpłynęły na ożywienie hutnictwa w poprzednich miesiącach, działały także i w sierpniu, a to przedewszystkiem dobra konjunktura w gałęziach przetwórczych, pracujących dla potrzeb rolnictwa. Fabryki maszyn rolniczych w ciągu lata wyzbyły się niemal zupełnie zapasów, a stąd też zwiększyły zapotrzebowanie na żelazo. Dość silny ruch budowlany na wsi ożywił pracę fabryk gwoździ i drutu, a coraz szersze stosowanie blachy ocynkowanej do krycia dachów, dzięki odpowiedniej propagandzie po wsiach, wpłynęło również korzystnie na stan produkcji hut. O ile w styczniu r. ub. zbyt hut w dziale blach średnich i cienkich wynosił w kraju 4 088 ton, to w lipcu osiągnął 6 821, a w czerwcu r. b. nawet 8 098 ton. Nie ulega najmniejszej wątpliwości, że odbiorcze przemysły przetwórcze w następnych miesiącach nie wykażą takiego zapotrzebowania na żelazo, jak w miesiącach letnich, a to z tej przyczyny, iż rolnictwo po zrealizowaniu zbiorów wywiązywać się będzie musiało ze swych zobowiązań i dopiero od stopnia realizacji zależeć będzie, czy w następnym okresie siła nabywcza rolnictwa będzie sprzyjała dalszemu wzrostowi konsumcji żelaza.

Dalszym czynnikiem ożywienia się konjunktury w hutnictwie są różne prace inwestycyjne państwa i gmin. Dzięki temu dość dobrze zatrudnione są fabryki konstrukcji żelaza, a przez to samo także fabryki śrub i nitów.

W każdym razie czynniki, wywierające decydujący wpływ na rozwój przemysłu hutniczego, mianowicie budownictwo miejskie i koleje, tkwią nadal na martwym punkcie. Ze względu na zbliżającą się chłodniejszą porę trudno przypuszczać, aby w najbliższych miesiącach mógł się ożywić ruch budowlany, a tem samem mogła nastąpić poprawa sytuacji w hutnictwie. Kolejnictwo polskie, mimo, że posiada olbrzymie braki, których usunięcie jest nietylko wskazane, lecz nawet konieczne tak w interesie kolei jak i życia gospodarczego — nie zwiększa swej konsumcji żelaza; dość wspomnieć, iż przeciętna produkcja miesięczna hut górnośląskich w dziale szyn wynosiła w r. 1927 — 9 017 ton, a taż sama przeciętna za okres 7 miesięcy 1928 r., gdy realizowana jest dostawa szyn dla kolei jugosłowiańskich — 8 872 tony, zbyt zaś szyn na rynku krajowym, który w I kwartale r. b. wynosił przeciętnie miesięcznie 7 000 ton, w lipcu r. b. spadł do 4 236 ton.

Wobec wzrostu produkcji zwiększył się także i stan zatrudnienia. Ogólna liczba robotników, zatrudnionych we wszystkich działach hutnictwa, wynosząca w lipcu 23 866 osób, podniosła się w sierpniu do

24 429 osób, czyli o 2,3 proc. Liczba robotników stale wzrasta od chwili stopniowego wprowadzenia 8-godzinnego dnia roboczego w hutnictwie przy zatrzymaniu tego samego poziomu zarobków, przez co koszty własne hut podniosły się, a tem samem osłabła i zdolność konkurencyjna, zwłaszcza na rynkach zagranicznych. Poza tem, od chwili ustalenia obecnych cen żelaza, t. j. od 18 miesięcy, poważnie podniosły się ceny zasadniczych elementów w kosztach produkcji, a przez to coraz bardziej aktualną staje się sprawa rewizji, obowiązującej obecnie ceny żelaza na rynku krajowym i dostosowania ich do teraźniejszego poziomu kosztów produkcji.

Mniejwięcej dokładnem odbiciem stosunków, panujących w produkcji hutniczej jest sytuacja przemysłu metalowego, z tą jednakże różnicą, iż wchodzi tu w grę wysoce zróżniczkowany moment zbytu. Ogółem biorąc stan zatrudnienia w fabrykach przemysłu metalowego nie przedstawia się jednolicie. Tak np. w fabrykach, budujących lokomotywy, stan zatrudnienia zmniejszył się nieco, gdyż zamówień było w pierwszej połowie r. b. mniej, niż w tym samym okresie roku ub. Inaczej już przedstawia się sprawa w fabrykach wagonów. O ile stan zamówień na wagony towarowe jest średni, to mamy większe zapotrzebowanie na wagony osobowe. Stan zatrudnienia fabryk maszyn rolniczych jest zupełnie pomyślny. Zamówień jest bardzo dużo, ze względu na znaczny popyt na nie w kraju i zagranicą. Dobre zatrudnienie posiadają również fabryki maszyn elektrycznych. Zadowalająco przedstawia się również stan zatrudnienia fabryk, wyrabiających mosty oraz konstrukcje żelazne. Fabryki drutu pracują normalnie, natomiast fabryki gwoździ odczuwają zupełny brak zamówień. Spowodowało to niektóre z nich nawet do zredukowania godzin pracy, w zakresie gwoździ, bowiem zapotrzebowanie gwoździ jest jeszcze mniejsze niż w roku ubiegłym. W tym samym mniejwięcej stosunku przedstawia się stan zatrudnienia w pozostałych gałęziach wytwórczości metalowej.

Wywóz nasz zagranicę stanowi poważną jednostkę w ogólnym handlu wyrobami metalowemi. Wywozimy zagranicę odlewy żelazne, budowlane i maszynowe, naczynia surowe i emaljowane, maszyny i narzędzia rolnicze, blachę ocynkowaną i w. in. Ale w dziedzinie wywozu dało się zauważyć na początku roku bieżącego pewne osłabienie. Przyczyną tego było, że poważniejszemu zahamowaniu uległ eksport nasz do dwóch krajów, do których dostarczaliśmy stale większe ilości wyrobów naszego przemysłu metalowego, a mianowicie do Rumunji i Łotwy. Pochodzi to stąd, że Rumunja wprowadziła nową taryfę stawek przewozowych, która w niemożliwy sposób podraża transporty naszych wysyłek.

Łotwa zaś podwyższyła ostatnio znacznie stawki celne, wprowadzając jednocześnie obowiązek przedstawiania świadectw pochodzenia, potwierdzanych przez warszawski konsulat łotewski, co utrudnia stosunki, przeciągając nadmiernie procedurę sprowadzania naszych towarów przez kupców łotewskich.

Wszystko to wpłynęło na pewne osłabienie naszego eksportu. Obecnie jednak, jak się zdaje punkt kulminacyjny tego osłabienia minął już i zaczyna się w tej dziedzinie polepszenie.

Metale na rynku angielskim

Według danych naszego Ministerstwa Przemysłu i Handlu, na rynku met. w Anglji panuje ostatnio pewna rezerwa przy zawieraniu transakcyj, wypływająca prawdop. z tego, że konsumenci zaopatrzeni są narazie w towar i nie zawierają żadnych większych tranzakcyj, zachowując się wyczekująco. Dane statystyczne prawie o wszystkich metalach, z wyjątkiem może cyny, należy uznać za dobre, gdyż zapasy, zarówno znajdujące się u producentów, jak również t. zw. „niewidoczne", zmniejszyły się w ciągu sierpnia, jak również zmniejszyła się cokolwiek i wytwórczość tych metali. Poza tem konsumpcja amerykańska wzrasta w widoczny sposób.

W Europie coprawda położenie nie jest tak dobre, gdyż zapotrzebowanie na metale w Angiji i w Niemczech jest w obecnym czasie znacznie mniejsze, sytuację jednak ratuje Francja, gdzie konsumpcja metali rozwinęła się bardzo znacznie. To też dzięki temu widoki na wywóz metali z Ameryki nie są jeszcze najgorsze.

Szczególniejszą uwagę zwraca obecnie Anglja na utworzenie się giełdy metalowej w New Yorku. Większe firmy angielskie wstępują jako członkowie powyższej giełdy, ażeby w ten sposób nie pozostać poza nawiasem przy tranzakcjach światowych.

Na rynku miedzi panowało w dalszym ciągu dobre usposobienie, do czego nie mało przyczyniają się poszczególne wiadomości statystyczne. Odnosi się wrażenie, że zbyt przekracza obecnie wytwórczość; dają się słyszeć zdania, iż na przyszłość uda się utrzymać równowagę między zbytem i produkcją. Zarobki amerykańskich wytwórców miedzi w ostatnich czasach wzrosły znacznie, tak np. T-wo Utah Copper Co. swoją dywidendę kwartalną powiększyło z dol. 1.5 na dol. 4. W innych zato krajach położenie wytwórców było mniej szczęśliwe, gdyż np. w Australji dochodzi do likwidacji dużych towarzystw.

Rynek ołowiany po chwilowej depresji, jaka miała miejsce w końcu poprzedniego tygodnia, poprawił się znów cokolwiek, tak że tydzień swój mógł zamknąć z pewnym drobnym zyskiem. Słabiej nieco przedstawiają się tranzakcje terminowe ze względu na znaczniejszą ilość metalu, znajdującego

się w drodze z Australji. Już w sierpniu okazał się dowóz znacznie większy niż w lipcu, gdyż wzrósł on z 7.100 ton do 14.531 ton.

Rynek cynkowy wykazał w tygodniu sprawozdawczym usposobienie mocniejsze. Idea utworzenia kartelu światowego ciągle jest podtrzymywana przez produkujące kraje i rozmowy na ten temat trwają w dalszym ciągu.

Ostatnio odbyła się dalsza konferencja producentów cynku w Zakopanem *), która choć nie dała żadnych konkretnych rezultatów, stanowi jednak pewien etap w porozumieniu wytwórców europejskich. Wobec braku konkretnych rezultatów narady te przestały zupełnie wpływać na giełdę.

Na rynku cyny panuje chwiejność. Wiadomości o nieznacznym względnie dowozie cyny we wrześniu, gdyż określanym na 7 do 8 tys. ton, wywołały hausse'ę w operacjach terminowych, które chwilowo przekroczyły notowania kasowe. W rezultacie tydzień sprawozdawczy cyna zamknęła z zyskiem. Pokup w Ameryce był dosyć dobry, w Europie — gorszy.

Ruch cen metali na giełdzie londyńskiej w tygodniu od 8 do 14 września 1928 r. przedstawiał się, jak następuje:

Miedź standard w początku tygodnia wykazała lekką skłonność do zwyżki; koniec tygodnia, po lekkiej jednodniowej depresji, dał zwyżkę silniejszą, dzięki której tydzień został zamknięty z zyskiem f. ¼ zarówno dla kasy, jak i operacyj terminowych. Miedź elektrolityczna wykazała pod koniec tygodnia zwyżkę f. ¼ i z zyskiem tym zakończyła swoje notowania tygodniowe. Miedź rafinowana zaznaczyła drobne wahania w dół, pod koniec tygodnia jednak wyrównała swój kurs. Blacha miedziana pozostawała bez zmiany przy dawnych notowaniach f. 94.

Cyna w pierwszej połowie tygodnia wykazała spadek, który dał stratę ok. f. 1, następnie jednak cena jej poszła do góry, tak, że w rezultacie tygodniowym osiągnięty został zysk dla operacyj kasowych f. 1 3/16, a dla operacyj terminowych f. 1 7/16.

Ołów w pierwszej połowie tygodnia podniósł się w cenie o f. 5/16, następnie jednak stracił cokolwiek, tak, że zamknął swój tydzień zyskiem mniejszym, wynoszącym dla operacyj kasowych f. 1/8, dla terminowych zaś f. 1/16.

Cynk w ciągu całego prawie tygodnia wykazywał lekką zwyżkę, jedynie w ostatnich paru dniach notowania terminowe spadły poniżej kasowych, tak, że rezultat tych pierwszych zamknął się zerem. Notowania kasowe zyskały w ciągu tygodnia f. ¼.

Glin i nikiel pozostawały przy dawnych notowaniach zarówno dla dostaw krajowych jak i zagranicznych.

Antymon, blacha biała i platyna nie zmieniały w ciągu tygodnia swoich dawniejszych notowań.

Rtęć w pierwszych dniach tygodnia podniosła swoje notowanie o f. ¼ i z zyskiem tym zamknęła swój tydzień.

Ruda wolframowa w ciągu tygodnia utrzymała swoje dawniejsze notowania, dopiero w ostatnim dniu wykazała spadek o ¼ sh na 1% w tonie.

*) Porównaj art.: „Doniosłe obrady przedstawicieli przemysłu cynkowego" w nr. 37 „Rynku Metal. i Maszynowego".

Srebro początkowo dało lekką zwyżkę, w drugiej jednak połowie tygodnia obniżyło swoje notowania, tak, że w rezultacie tygodniowym okazała się strata 1/16 d na uncji.

Złoto podlegało w ciągu tygodnia niewielkim wahaniom i w rezultacie zamknęło swój tydzień zyskiem ¼ d na uncji.

W poniższem zestawieniu podane są ceny wymienionych metali (w f. za 1.016 kg z wyjątkiem: rtęci, która notowana jest w f. za butlę, rudy wolframowej — w sh za 1% w tonie, platyny — w f. za uncję, srebra — w d. za uncję i złota — w sh za uncję):

Metal	Poprzedni tydz. ultimo	sprawozdawczy: maksyma	minimum	ultimo
Miedź:				
standard:				
kasa	62 13/16-15/16	63 1/8	62¾	63 1/16-1/8
term.	63 5/16-3/8	63 5/8	63¼	63 9/16-5/8
elektrol.	68¾-69¼	69½	68¾	69½
rafinow.	65¼-66½	66½	65¼	65¼-66½
blacha miedź	94	94	94	94
Cyna:				
kasa	210¾-7/8	212 1/8	209 5/8	211 7/8-212 1/8
term.	209 1/8-¼	212¾	208¼	210½-3/4
Ołów:				
kasa	21 15/16	22¼	21 15/16	22 1/16
term.	21 11/16	22	21 11/16	21 13/16
Cynk:				
kasa	24 5/8	24 7/8	24 5/8	24 7/16
term.	24 11/16	24 7/8	24 5/8	24 11/16
Glin:				
dla kraju	95	95	95	95
dla zagr.	100	100	100	100
Antymon	59½-60	60	59½	59½-60
Blacha biała	18½	18½	18½	18½
Rtęć	23½-¾	24	23½	23¾-24
Nikiel:				
dla kraju	175	175	175	175
dla zagr.	175	175	175	175
Ruda wolfram.	16 1/8	16 1/8	15 7/8	15 7/8
Platyna „Spong"	17	17	17	17
Srebro:				
kasa	26½	26 11/16	26 7/16	26 7/16
term.	26 5/8	26¾	26 9/16	26 9/16
Złoto	84.11¼	84.11¾	84.11	84.11½

— Wewnętrzne ceny żelaza — w Ł za 1.016 kg. loco huta wysyłająca — przedstawiały się w następujący sposób:

	3/IX	10/IX
Surówka odl. Nr. III (2.50-3.00% Si)	2.15.0—3.10.0	2.15.0—3.10.0
Surówka marten. zasadowa	3.0.0—3.10.0	3.0.0—3.10.0
Kęsy	6.2.6—6.10.0	6.2.6—6.15.0
Szyny	8.10.0	8.10.0
Żelazo sztabowe	7. 5.0	7.10.0
Żelazo kształ.	7.17.6	7.17.6
Blacha okrętowa, mostowa i t. p.	8.7.6—8.12.6	8.7.6—8.12.6
Blacha czarna (24 gage)	10.0.0	10.0.0
Blacha ocynków. (24 g.)	13.10.0	13.7.6-13.10.0
Drut — walcówka	7.10.0	7.10.0
Bednarka	10.0.0	10.0.0
Koks wielkopiecowy	0.12.0—0.14.0	0.12.0—0.14.0

Przemysł zamków do drzwi i jego bolączki

Chybione nadzieje na wzrost ruchu budowlanego. — Zabójcza konkurencja zagranicy. — Konieczność opieki rządowej.

Ciągle mówi się u nas o konieczności wzmożenia ruchu budowlanego, aby setkom tysięcy bezdomnych dać dach nad głową, lecz jakoś nie widać w tym kierunku zdecydowanej akcji, a sezony budowlane co rocznie zawodzą pokładane w nich nadzieje. A nadzieje takie pielęgnują nietylko ci, których marzeniem jest uzyskanie własnego kąta mieszkalnego, lecz i ci, którzy posiadając warsztaty produkcyjne artykułów, niezbędnych w budownictwie, od wzmożenia się ruchu budowlanego oczekują ogólnej poprawy konjunktur w swych zakresach przemysłowych.

Do gałęzi produkcji, ściśle związanych z budownictwem należy również przemysł zamków do drzwi, słabo u nas rozwinięty, bo liczący zaledwie 6 zakładów, a jednak nawet w tych szczupłych ramach nie mogący istnieć i rozwijać się normalnie. W bieżącym sezonie spodziewano się znacznej poprawy na rynku zamków, jednakże sezon minął, a poprawa ta nie nastąpiła. Tłumaczy się to okolicznością, że plany budowlane nie zostały w bież. roku zrealizowane, a w związku z tem popyt na zamki do drzwi się nie powiększył.

Mówimy tu o konjunkturach, nie zaś o bolączkach zasadniczych, które trapią omawianą branżę. Bolączki te bowiem mają inne źródło, a co najfatalniejsze, istnieje obawa, że nawet z chwilą polepszenia się konjunktur zbytu, krajowy przemysł zamków nie wiele na tem zyska. Chodzi mianowicie o to, że na rynku krajowym w tym dziale rozpanoszył się niemal wszechwładnie import z zagranicy, który spycha wytwór krajowy na ostatnie miejsce. Znamy wszyscy z praktyki, jak wielki popyt panuje na towar zagraniczny i jak małem zainteresowaniem cieszy się towar krajowy, co jest tem bardziej dziwne, że ten ostatni w niczem nie ustępuje jakościowo pierwszemu. Poprostu w handlu hurtowym wyrobów żelaznych utarł się zwyczaj forsowania fabrykatu zagranicznego na niekorzyść krajowego, co jest tem łatwiejsze, że zamki importowane korzystają z niskich stawek celnych, w związku z czem są prawie równie tanie, jak krajowe. Wynik walki konkurencyjnej, jaka się tu toczy jest ten, że krajowe wytwórnie zamków muszą ograniczać produkcję, a nawet zupełnie się likwidować, jak to niedawno miało miejsce w Bielsku, gdzie dwa zakłady zostały zwinięte. Rzeczą sfer miarodajnych tedy jest zaopiekować się tą słabą liczebnie i w dodatku nadwerężoną gałęzią naszej wytwórczości, umożliwiając jej egzystencję i rozwój przedewszystkiem przez odnośne podwyższenie taryfy celnej i zatamowanie importu.

W bież. sezonie, jak już zaznaczyliśmy, istniały pewne nadzieje na polepszenie się sytuacji w związku z przewidywanem ożywieniem w budownictwie. Na skutek tego fabryki krajowe zwiększyły swą produkcję i stan zatrudnienia, dziś jednakże wobec chybionej konjunktury nastąpiła redukcja. Ponownego ożywienia się wytwórczości należy oczekiwać na początku przyszłego roku. Miejmy nadzieję, że do tego czasu i rząd zdecyduje się na pewne przynajmniej ograniczenie importu zagranicznego.

F. Z.

Ile zarabia robotnik w Stanach Zjednoczonych Am. P.?

ILE JEST PRAWDY W WERSJACH O BAJOŃSKICH ZAROBKACH ROBOTNIKÓW W STANACH ZJEDNOCZONYCH? — ZAROBKI W POSZCZEGÓLNYCH GAŁĘZIACH PRZEMYSŁU. — TYLKO PRZEZ OSZCZĘDNOŚĆ MOŻNA DOJŚĆ DO MAJĄTKU.

O zarobkach robotników w Stanach Zjednoczonych krążą naogół najbardziej fantastyczne legendy.

I tak, naogół słyszy się zdania, że robotnik jest najlepiej sytuowanym w Ameryce, że przy minimalnej pracy zarabia stosunkowo bardzo wiele i rychło wobec tego dochodzi do majątku

W wiadomośc. tych mieści się oczywiście wiele przesady. Bezsprzecznie zarabia robotnik w Stanach Zjednoczonych Am. P. dość dobrze, niemniej jednak pracować musi bardzo energicznie, oraz silnie musi oszczędzać, jeśli ma z czasem dojść do majątku i dobrobytu.

Najbardziej pouczającemi będą oczywiście dokładne cyfry, które wykazują ile robotnik w poszczególnych gałęziach pracy może zarobić.

Wyczerpującą pod tym względem jest statystyka, która niedawno ukazała się w N. Jorku, a która zarobki robotnicze ustala w następującej wysokości:

Robotnik w przemyśle *automobilowym* zarabia od 33 i pół do 70 centów amerykańskich za godzinę pracy. Pracując zatem dziennie 8 godzin, zarobić może robotnik w przemyśle automobilowym od 2 dol. 67 centów do 5 dol. 60 centów dziennie. Przeciętnie zaś zarabia 4 dol. 80 cent. dziennie.

Robotnik w przemyśle *ceglarskim i ceramicznym* zarabia od 17 do 62 centów za godzinę pracy. Dziennie zatem przy 8 godzinach pracy zarobić może od 1 dol. 40 cent. do 5 dol. Przeciętnie zarabia 3,30 dol.

Robotnik w przemyśle *cementowym* otrzymuje za godzinę pracy 25 do 62 centów za godzinę. Dziennie zatem od 2 dol. 40 centów do 4 dol. 87 centów. Przeciętnie zarabia 3 dolary 20 centów.

Robotnik w przemyśle *maszynowym* dostaje za godzinę pracy od 33 do 61 centów. Dziennie zatem zarobić może od 2 dol. 67 cent. do 4 dol. 90 centów. Przeciętnie otrzymuje dziennie 3 dol. 76 cent.

Robotnik w przemyśle *odlewarskim* zarabia od 17 do 56 cent. za godzinę. Dziennie zatem od 1,40 do 4.50 dol.

Fabryka Armatur
E. v. Münstermann
Bielsko (Śląsk)

Armatury do pary, wody i gazu
Wentyle żeliwne i stalowe
Zasuwy lekkiej i ciężkiej budowy
Hydranty pod- i nadziemne
Kurki zwykłe oraz w specjalnem wykonaniu
Odlewy z bronzu fosforowego do 15000 kg jednej sztuki

Wyłączny przedstawiciel na Poznańskie, Pomorze oraz Gdańsk

Stefan Duchowski
Biuro Inżynierskie
Poznań, Al. Marcinkowskiego 1
Telefon 32-26

5873

GAZOWNIE
na koks lub drzewo
dla motorów ssąco - gazowych

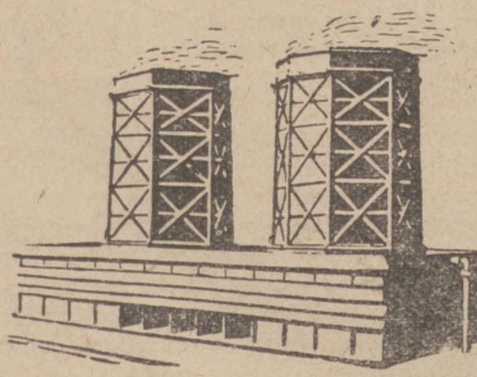
Generalne naprawy MOTORÓW, LOKOMOBIL, MASZYN ROLNICZYCH itp. — — MONTAŻE kompletnych OBJEKTÓW PRZEMYSŁOWYCH: MŁYNÓW, GORZELŃ, TARTAKÓW i t. p — KONSTRUKCJE ŻELAZNE — ZBIORNIKI o każdej pojemności

6411

Zakłady dla Przemysłu Metalowego
J. Zaczkowski i St. Dubiński
Lwów, Kr. Leszczyńskiego 32 — Tel. 53-50

Wystawialiśmy na VIII Targach Wschodnich

BIURO TECHNICZNE
JULJUSZ OVERHOFF
Kraków, Garncarska 8
Adres telegr.: INŻ DRZEWIECKI KRAKÓW
TELEFON NR. 2610

BUDOWA CHŁODNIC OCIEKOWO KOMINOWYCH
do oziębiania wód pat. Overhoff-Thausing od najmniejszych do największych sprawności

Dostawa MASZYN CHŁODNICZYCH „ABDAMOS“ do wyzyskania par wydychowych przy silnikach

6026

Małopolska Spółka techniczno - handlowa
Sp. z o. p.
w Borysławiu
Skrzynka pocztowa 195 **Telefon 97**

Wyłączne przedstawicielstwa ze składami konsygnacyjnemi:

1) **Galicyjskie Karpackie Naftowe Tow. Akc.**, dawniej Bergheim, Max Garvey, Fabryka Maszyn i Narzędzi wiertniczych w Gliniku Marjampolskim.
2) **Czecho-Słowacka S-ka Akc. Huta Poldi w Warszawie,** stal znanej i wypróbowanej jakości we wszystkich gatunkach.
3) **S. K. F. Szwedzkie łożyska kulkowe w Warszawie**, pierwszorzędne łożyska kulkowe i kulki stalowe dla wszelkich celów.
4) **Junkers-Motorenbau G. m. b. H. Dessau** (Niemcy), światowej sławy motory dwukołowe, spalinowe, ropne; wystawialiśmy na Targach Wschodnich.
5) **Polsko-holenderska fabr. lampek elektrycznych „Philips“ S. A.**, lampki żarowe wszelkich rodzajów i typów, wszelki radjosprzęt.
6) **Fabryka uszczelnień do maszyn R. Tschakert i Sp., Warszawa**, pierwszorzędne szczeliwa dla wszelkich celów.
7) **Fabryka wyrobów laboratoryjnych, Berent i Piewiński w Warszawie.**

6420

Rozwój przemysłu rowerowego w Polsce na dobrej drodze

O należytą popularyzację naszego roweru.

Z prawdziwą przyjemnością dowiadujemy się, że Poznańska Fabryka Rowerów („Inwentia"), wytwarzająca dotychczas kompletne ramy do rowerów z widełkami i kierownicami, całkowicie z krajowego materjału, rozszerza obecnie swą produkcję także na dalsze części, dotychczas w kraju niewyrabiane.

Przyklasnąć należy także projektowi stworzenia porozumienia polskich fabryk rowerów, celem podziału i specjalizacji produkcji, mającej na celu potanienie cen oraz wyparcie rowerów zagranicznych.

W branży rowerów mamy bowiem bardzo dużo bolączek do usunięcia, które omawiano już w jednym z ostatnich numerów „Rynku Metalowego i Maszynowego", z drugiej strony polski rynek będzie na długie jeszcze lata niezaspokojonym konsumentem, o ile rowery potanieją o tyle, że będą przystępne dla każdego robotnika, który niejednokrotnie zamieszkuje o kilka kilometrów od miejsca pracy i codziennie odbywa podróż koleją lub pieszo. Także na dalekich kresach będzie rower pożądanym środkiem lokomocji, pomimo braku odpowiednich dróg bitych, a właściwie dzięki temu. Bo gdzie niema kolei, gdzie nie dotrze samochód lub motocykl, tam zawsze jeszcze rower znajdzie ścieżkę obok traktu lub udeptaną miedzę przez pola, kędy może szybko przenosić posłańca, czy to do lekarza, czy do apteki lub z doniesieniem kradzieży czy napadu do policji.

Jeżeli konny posłaniec po 20 klm. musi odpocząć kilka godzin celem napasienia konia i odpoczynku, posłaniec rowerowy może natychmiast nawracać, gdyż 40 klm. na możliwej drodze nie jest jeszcze wysiłkiem, i nie każdy ma konia do dyspozycji. Tak samo małorolni nabędą chętnie rower, który pozwoli im załatwić drobne zakupy w oddalonej kolonjalce lub składzie, bez odrywania się na czas dłuższy od pilnej pracy.

Oby tylko projektowane „porozumienie" polskich fabryk rowerów nie poszło śladem innych karteli i syndykatów i nie złączyło fabryk celem dalszego podniesienia już i tak niedostępnych cen, jak ostatnio najnowszy kartel fabryk łańcuchów, który powstał prawdopodobnie dlatego, by podnieść natychmiast ceny o 20 proc.

Miejmy nadzieję, że fabrykanci rowerów pójdą innym torem, wskazanym już w nr. 36 „Rynku Metal. i Maszynowego i należytym udziałem pracy oraz masową produkcją obniżą faktycznie cenę roweru, nie zapominając też jednocześnie o normalizacji części zamiennych.

Polecałoby się też pomyśleć o zakładaniu gęstej sieci własnych, lub względem siebie zobowiązanych kontraktowo placówek sprzedaży, połączonych z małemi warsztatami reparacyjnemi, co ułatwi w dalekim stopniu szerszą sprzedaż rowerów na wioskach znanym mieszkańcom na raty, tanią i szybką naprawę w razie uszkodzenia i udaremni za wysoki niejednokrotnie zysk, który wobec braku konkurencji w niektórych miejscowościach, wynosi podobno nieraz aż 100 proc.

Przy znormalizowanych częściach będą małe warsztaty w przyszłości możliwe, a synowie małorolnych czy też robotników lub rzemieślników wiejskich chętnie przyuczą się mechaniki rowerowej, która zasadniczo nie jest trudna, a zapewni im przy posiadaniu małej wolnej ubikacji na warsztat — egzystencję, lub co najmniej dobry poboczny zarobek.

Tylko tym sposobem możnaby, mojem zdaniem, spopularyzować polski rower i udostępnić go wszystkim warstwom w całym kraju. Zapewnić fabrykantom przy małym zysku duży obrót i wyprzeć rowery zagraniczne, które dzięki różnorodności części zamiennych, opłacie dłuższego frachtu i cła, winny się kalkulować o wiele drożej od rowerów polskich.

Marjan Michna.

Robotnik w przemyśle *żelaznym i stalowym* otrzymuje za godzinę pracy od 20 do 50 cent. Dziennie zatem przy 8 godzinach pracy od 1 dol. 60 cent. do 4 dolarów. Przeciętnie zarabia 2 dol. 80 cent.

Robotnik w przemyśle skórnym dostaje za godzinę od 22 do 60 cent. Dziennie zatem od 1 dol. 80 cent. do 4 dol. 80 cent. Przeciętnie zarabia 3 dol. 30 centów.

Robotnik w przemyśle naftowym od 30 cent. do 62 cent. za godzinę. Dziennie zatem zarabia od 2 dol 40 cent. do 5 dolarów. Przeciętnie 3 dol. 70 cent.

Robotnik zajęty w przedsiębiorstwach komunalnych (tramwaje, gazownia, wodociągi i t .p.) otrzymuje za godzinę pracy od 20 do 71 cent. Dziennie zatem zarabia od 1 dol. 60 cent. do 5 dol. 75 cent. Przeciętnie 3 dol. 65 cent.

Robotnik pracujący w innych gałęziach, jak w budownictwie, w brukarstwie i przy budowie dróg kolejowych otrzymuje za godzinę pracy od 15 do 65 centów. Dziennie zatem zarabia od 1 dol. 20 cent. do 5 dolarów.

Za podstawę obliczeń dziennych zarobków wzięliśmy oczywiście 8 godzinny dzień pracy, zdarza się zaś bardzo często, że robotnicy pracują od 10 do 12 godzin dziennie. Ale to są wypadki rzadsze.

Oto zatem dochody amerykańskiego robotnika.

Jak widzimy, bynajmniej nie królewskie. Należy jednak wziąć pod uwagę, że naogół ceny żywności utrzymują się na wyższym niż u nas poziomie. Jedyną dobrą stroną jest to, że ceny utrzymują się stale na tym samym poziomie, co robotnikowi umożliwia należytą oszczędną gospodarkę swym zarobkiem.

Jeśli ogólnie na podstawie przytoczonych cyfr przyjmiemy, że robotnik w Stanach Zjednoczonych zarabia przeciętnie tygodniowo od 34 do 38 dolarów (siły kobiece zarabiają znacznie mniej i mają tygodniowe wynagrodzenie od 19 do 22 dol.) widzimy, że istotnie tylko przez wytężoną pracę i oszczędność może robotnik w Ameryce dojść do majątku i dobrobytu.

6482

Porozumienie fabrykantów tektury surowej
oraz wytwórców papy dachowej

Celem uzdrowienia i ujednostajnienia przemysłu smołowcowanej papy dachowej, odbyła się w sobotę, dnia 22 września 1928 r. w Katowicach w gmachu „Robura“ wspólna konferencja fabrykantów tektury surowej, wytwórców papy dachowej oraz reprezentantów katowickiego Syndykatu dla Produktów Smołowcowych pod przewodnictwem gen. dyr. p. inż. Wojnara.

Obecni byli:

a) *fabrykanci tektury surowej:* 1. Firma Bron. Łącki, Warszawa — p. inż. Kobyłecki, 2. Firma F. Romaszkan, Wadowice — p. F. Romaszkan, 3. Firma P. Lamprecht, Sosnowiec — p. A. Lamprecht, 4. Firma M. Droste, Tczew — p. dyr. Konarski, 5. Firma „Fordon“ w Fordonie — p. inż. Rozmanit;

b) *wytwórcy papy dachowej:* 1. p. Dr. Paweł Rotmil — Warszawa, 2. p. Prezes J. Wolanowski — Warszawa, 3. Przemysł Smołowcowy dawn. Lindenberg, pp. dyr. Urbański i Opitz — z Poznania, 4. „Impregnacja“, Bydgoszcz — p. inż. Mieczkowski, 5. Emil Kuźnicki, Oświęcim — p. dyr. Liebermann, 6. Śląskie fabryki tektur smołowc., dawn. Gassmann i Nothmann — Katowice;

c) *z Syndykatu dla Prod. Smołowcowych — Katowice:* 1. p. gen. dyr. inż. Wojnar, 2. p. Dr. Herb. Hankel, 3. p. prok. B. Olszyński.

Ostatecznie uchwalono bezwzględnie zorganizować odpowiednie syndykaty, w następstwie czego przystąpi się do normalizacji, czyli standardyzacji pap dachowych, przez co uchroni się konsumenta przed niesumienną i dziką konkurencją i uzyska z powrotem zaufanie do papy dachowej, która jest i pozostanie najodpowiedniejszem i najtańszem pokryciem dachu, naturalnie przy fachowem zużyciu dobrego towaru.

Po wyborze komisji organizacyjnej, postanowiono odbyć przyszłe zebranie w Warszawie w dniu 20 października r. b.

WIADOMOŚCI Z BRANŻY

ZJAZD ODLEWNIKÓW ŻELIWNYCH.

Komisja Organizacyjna Syndykatu Polskich Odlewni Żelaza zwołuje Zjazd Odlewników Żeliwnych z całej Polski. Zjazd odbędzie się w dniach 8 i 9 października rb. w Warszawie, w gmachu Stowarzyszenia Techników Polskich przy ul. Czackiego 3—5. Program Zjazdu obejmuje na posiedzeniu rannem w pierwszym dniu obrad: zagajenie Zjazdu i wybór Prezydjum, oraz wysłuchanie dwóch referatów zasadniczych, dotyczących produkcji, handlu i organizacji przemysłu odlewniczego. Następne posiedzenia będą poświęcone sprawom organizującego się Syndykatu.

ZWYŻKA CENY MIEDZI.

Kartel miedziany podniósł ostatnio swoją cenę za elektrolit cif. porty europejskie o ¼ centa na 15¼ centa za lb. Poprzednia cena równa 15 cent. utrzymała się dość długo, mianowicie od 20 maja 1925 r. Zwyżka ceny nastąpiła wskutek większego zapotrzebowania miedzi ze strony przemysłu elektrotechnicznego francuskiego i niemieckiego.

IMPORT KOS DO SOWIETÓW.

W związku z rozwojem produkcji kos w Złotoustienskiej Fabryce import kos na rok 1928-29 nie jest przewidywany, przeciwnie, organy sowieckie przewidują uzyskanie pewnej nadwyżki eksportowej, która zostanie skierowana na rynek wschodni. W tym zakresie poczyniono już nawet pierwsze próby.

Skrzynka zapytań
z dziedziny porad fachowych i źródeł zakupów

UPRASZA SIĘ O PODANIE ADRESU:

Nr. 4192. fabryki (w okolicy Torunia), wyrabiającej samochodziki dziecięce.

Nr. 4193. firmy, dostarczającej korytarzowe dzwonki do kręcenia.

Nr. 4195. firmy, wyrabiającej maszyny do wyciągania rurek z walcówki (Zugbank).

Nr. 4200. firmy, dostarczającej formy na lak do pieczętowania i do butelek.

Nr. 4242. firmy, wyrabiającej naczynia emaljowane z wypalonemi znakami.

Nr. 4243. fabryki, wyrabiającej maszyny blacharskie.

Nr. 4246. firmy, wyrabiającej cegłę szamotową fasonową dla pieców kupolowych.

Nr. 4247. fabryki, wyrabiającej podkładki sprężynowe do śrub.

Nr. 4228. firmy, mogącej dostarczyć t. zw. młynek do farb olejnych (Farbenmühle).

Nr. 4249. fabryki, wyrabiającej perełki szklane.

Nr. 4252. firmy, dostarczającej czysto-białą stłuczkę szklaną.

Nr. 4253. fabryki nożyc do blachy.

W poszukiwaniu za korzystnem źródłem zakupu

Średni i drobny przemysł oraz kupiectwo, chcąc w trudnych dziś jeszcze warunkach bytowania sprostać powołanemu zadaniu, szukać musi z koniecznośći dostaw dla siebie u jednostek ekonomicznie silnych. Przemysł i handel metalurgiczny, zajmujący w organiźmie gospodarczym Polski trzecie z rzędu miejsce poza nielicznemi stosunkowo zakładami przemysłu ciężkiego i wielkich zakładów, rekrutuje się w znacznej części z drobniejszych placówek wytwórczo-handlowych, o których zdolności konkurencyjnej i zdrowotności decyduje **ZAKUP.** I dlatego więcej niż w jakiejkolwiek innej dziedzinie poszukuje się w tej branży odpowiednich i możliwie najkorzystniejszych źródeł zakupu, by w sprzedaży cząstkowej móc konkurencyjnie zasilać potrzeby swych odbiorców. Jedną z najpoważniejszych, a tem samem wielce korzystnych placówek w zakresie hurtu, jest firma **„ELIBOR", SPÓŁKA AKCYJNA HANDLOWO-PRZEMYSŁOWA Ł. J. BORKOWSKI,** której oddział w Poznaniu znajduje się przy ul. Gąsiorowskich 6. Przestrzenne magazyny tej firmy, zaopatrzone są stale w znaczne zapasy żelaza, metali, stali narzędziowej, dalej w dźwigary, blachy, artykuły techniczne, lemiesze, odkładnie, podkowy, hufnale, gwoździe, materjał śrubowy, różnego rodzaju narzędzia, poza tem w węgiel kowalski i artykuły budowlane jak: cegły, wapno, cement itd. Firma „Elibor" prócz wymienionych artykułów, jako reprezentantka renomowanych zakładów produkcyjnych kraju i zagranicy dostarcza również kowadła, motory spalinowe Diesla, dźwigi Lüdersa, krany, świdry i rozwiertniki, granit szwedzki, pasy zapędowe skórzane, bawełniane, wielbłądzie itd. — Z pobieżnego wyszczególnienia artykułów, utrzymywanych na składzie, każda z zainteresowanych sfer kupiectwa, przemysłu i rolnictwa najlepiej przekonać się może o szerokiem rozgałęzieniu tegoż przedsiębiorstwa handlowego, które dogodnemi warunkami dostawy oraz sprężystą i rzetelną obsługą zyskuje coraz większe zaufanie oraz zasłużone poparcie.

Pierwsza Polska Fabryka Zgrzebeł i Wyrobów Tłoczonych Eugenjusz Januszewski w Zawierciu, ul. Chmielna nr. 8

Geneza powstania tej pożytecznej placówki jest następująca: W 1918 r. w lipcu założył p. Januszewski warsztat ręczny do wyrobu zgrzebeł do czyszczenia koni, zatrudniając początkowo 5 ludzi. Z chwilą wskrzeszenia Państwa Polskiego Ministerstwo Spraw Wojskowych zleciło firmie Januszewski dostawę zgrzebeł dla naszej młodej, dopiero w stadjum organizacji znajdującej się armji polskiej. Ze względu na coraz to większe zapotrzebowanie nie kalkulowała się — oczyw. — praca ręczna, tak, że w roku 1919 firma Januszewski uruchamia motor spalinowy o sile 7 K. M., a w dwa lata później lokomobilę o sile 30 K. M. Z tą chwilą firma rozrasta się coraz bardziej, wprowadzając nowe dziedziny fabrykacji, mianowicie zawiasy francuskie do drzwi i okien z gałkami oraz czopowe, dalej narożniki okienne równoboczne wszelkich wymiarów, baskwile i bagnetsztangi do okien, wszelkiego rodzaju okucia do okien, odlewy tyglowe żeliwne, bronzowe i mosiężne, jak klamki do drzwi żelazne i mosiężne z szyldami, zakrętki żelazne do okien i wszelkie odlewy wag od 10 gramów do 40 kg. włącznie w jednej sztuce, i to z własnych oraz nadesłanych modeli. Na specjalne podkreślenie zasługuje jednakże uruchomienie oddziału hacelowni, co nastąpiło w 1927 r. Jak wiadomo, fabrykacja haceli do podków w Polsce była u nas bardzo słabo rozwinięta, a dużą część importowaliśmy z zagranicy. W r. 1927 sprowadzono z samych Niemiec tylko haceli aż za przeszło pół miljona złotych. W takich więc warunkach uruchomienie fabrykacji haceli było nietylko wskazane ale wręcz pożądane. P. Januszewski, nie zważając na liczne przeciwności i wrogą konkurencję stawił wszystkiemu czoło, dążąc wytrwale do polepszenia i potanienia swych fabrykatów oraz zjednania sobie licznej klienteli. W tym celu zaopatrzono fabrykę w maszyny najnowszej konstrukcji celem osiągnięcia jaknajwiększej wydajności oraz precyzyjnego wykonania. Z tych więc względów wszelkie fabrykaty Pierwszej Polskiej Fabryki Zgrzebeł i Wyrobów Tłoczonych Eugenjusza Januszewskiego w Zawierciu zasługują na wszechstronne poparcie przez nasze kupiectwo, a każdy sklep żelaza winien się conajrychlej zaopatrzyć w hacele marki „Ulan".

Bracia Schlieper, Fabryka papy dachowej i destylacja smoły, Bydgoszcz

produkuje najlepszej jakości **łupek naturalny** w ładnym modro-czarnym kolorze, i to po tak przystępnych cenach jak Eternit. Nic więc dziwnego, że z tych względów duża ilość budowli woli zużywać łupek natur. aniżeli materjał sztuczny, który bądź co bądź nie jest w stanie zastąpić surowca naturalnego. Ponieważ firma Bracia Schlieper załatwia wszelkie transakcje na dogodnych warunkach regulacyjnych, i jak już wyżej zaznaczyliśmy po cenach konkurencyjnych, przeto polecić możemy ją zainteresowanemu kupiectwu.

Pierwsza Bydgoska Fabryka Wyrobów Blaszanych Marjan Szarzyński, Bydgoszcz, ulica Poznańska nr. 29

Jeżeli którakolwiek z firm krajowej wytwórczości zamieniła w czyn głoszoną powszechnie zasadę, że „jedynie jakością towaru zdobyć i opanować zdołamy rynek własny", to w dużej mierze dokonała tego Fabryka Wyrobów Blaszanych Marjan Szarzyński z Bydgoszczy, której **palniki „Kosmos 10"** w wielkiej mierze przewyższają analogiczne fabrykaty niemieckie. Jest to wyrób pierwszorzędny i tak precyzyjnie odrobiony, że z całem zaufaniem palniki powyższe możemy polecić zainteresowanemu kupiectwu.

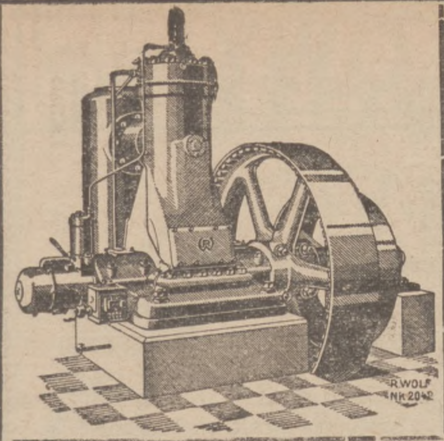
Higjena, dawn. Göhmann i Einhorn Sp. z o. o., Specjalna fabryka dla technicznych urządzeń higjenicznych, Katowice II, ul. Krakowska 9

istnieje, jak wiadomo, już od 1889 r. Firma powyższa zalicza się zatem do jednej z najstarszych placówek w dziedzinie urządzeń techniczno-higjenicznych, urządzeń łazienek oraz centralnego ogrzewania. Blisko 40 lat istnienia i rutyny w tym czasie postawiły wyroby tej firmy na wysokim poziomie, tak, że dzisiaj może ona śmiało spoglądać w przyszłość, mając zapewniony byt i uznanie dla swych wyrobów już nietylko w Zachodniej Polsce, ale i w dalszych stronach naszego kraju.

Zjednoczone Fabryki Pił i Narzędzi „Pilum" Sp. z o. o., Warszawa, Żytnia 23 — Zarząd i biuro sprzedaży: Warszawa, Graniczna 6

Powyższą firmę noszą obecnie Zakłady mechaniczne i fabryka narzędzi rzemieślniczych „Mysłowice" po połączeniu się z firmą „Optimus". Placówka powyższa jest, jak wiadomo, bardzo korzystnem źródłem zakupu znanych ze swej dobroci piłek do metalu następujących marek: „Record, Rapid, Radio, Polpil, Optimus, Herkules". W razie więc zapotrzebowania należy kierować wszelkie zapytania pod nowym adresem, Warszawa, Graniczna 6.

KORZYSTNE HURTOWNE ŹRÓDŁA ZAKUPU

WOLFA DIESEL

od 10-75 K. M.

zdobywa sobie rynek światowy taksamo jak

WOLFA LOKOMOBILA

nie posiada żadnych zaworów, żadnych stawideł skomplikowanych, żadnych dotkliwych urządzeń zapłonowych

może być pędzony wszelkiemi olejami bez przeszkód

i może dlatego przy dzisiejszem ubóstwie pienięzn. być nabyty przez każde przedsiębiorstwo

Prosimy żądać oferty w firmie

NITSCHE i SP. FABRYKA MASZYN

Poznań — ul. Kolejowa 1-3

Przedstawiciele firmy:

Maschinenfabrik, Buckau, R. Wolf A. G.
6276 **Magdeburg**

Biuro Techniczno-Handlowe

A. GLASER

Poznań, ulica 27 Grudnia 16, dom tylny.
Telefony: 41-16 i 50-16
Adres telegraficzny: „Technohandel“

Jeneralne Przedstawicielstwa i składnice fabryczne:
„Berson“ Polska Fabryka Wyrobów Gumowych S. z o. p. w Krakowie,
Włocławska Fabryka Drutu dawn. **C. Klauke Sp. Akc. w Włocławku**
O. E. Dominik Mechaniczny Zakład Technicznych Tkanin w Włocławku

Posiada na składzie: 5596

Pasy skórzane, z sierści wielbłądziej, konopne i bawełniane.

Płyty uszczelniające org. „Klingerit“, Laserit, azbestowe i gumowe.

Szczeliwo konopne, bawełniane, azbestowe, talkowe i gumowe.

Węże gumowe tłoczące, spiralowe, do pary, parciane i parciane wewnątrz gumowe wszelkich wymiarów.

Armatura do pary, wody i gazu.

Szkła wodowskazowe rurkowe org. „Klingera“ i wazowe do oliwiarek kroplowych.

Smarownice różnych typów

Manometry oraz

Kurki kontrolne.

Wełna oraz **Ścierki** do czyszczenia maszyn,

Cyna angielska i do lutowania. Metal biały łożyskowy
Lampy i kolby benzynowe do lutowania - Szczotki stalowe
Filce techniczne - Fibra w płytach i laskach
oraz wszelkie inne ARTYKUŁY TECHNICZNE potrzebne dla przemysłu i rolnictwa.

Dostawa: do biur technicznych, kolei, cukrowni gorzelni, browarów i fabryk.

Tow. Akcyjne

PRZEMYSŁU METALURGICZNEGO

w POLSCE

RADOMSKO

Adres telegr.: „Metal“ Telefon nr. 22

wyrabia:

DRUT żelazny i stalowy ciągniony, miedziowany, ocynkowany, dla telegrafów i telefonów, w kręgach i prętach, drut kolczasty i skobelki.

GWOŹDZIE druciane kwadratowe, okrągłe i fasonowe.

LINY stalowe wydobywalne, pochylniane, prowadzące, niosące, ciągnące, dla podnośników i dźwigów, dla przekładni.

SPRĘŻYNY meblowe z końcami prostemi, zakręcanemi i zapinanemi.

KLAMERKI stalowe do bel.

NITY saskie, bednarskie, blacharskie, kotłowe, do zbiorników, do krat, do okrętów, do zawias.

WKRĘTKI żelazne i mosiężne do drzewa i do metali, wkrętki kute, śruby do krzeseł.

SZPADLE i ŁOPATY stalowe, motyki, skrobadła i tłuczki.

WIDŁY stalowe do siana, do nawozu, do koksu, do buraków, do kartofli, kopaczki i dziabki.

KONSTRUKCJE żelazne, jako to: budynki fabryczne, hale maszynowe, szkielety wież kościelnych, dachy, mosty, zbiorniki, pomosty, specjalne wagony do piasku 15-o tonowe i mniejsze, kolejki przenośne, zwrotnice kolejowe, rozjazdy i zwrotnice tramwajowe, wagoniki, kolejki napowietrzne, dźwigi i krany.

4069

Doniosły wynalazek

Preparat, który zabezpiecza gumy samochodowe od przedziurawienia.

Doba powojenna, naznaczona jakoby piętnem wzmożonego tempa, z jakiem człowiek opanowuje wszystkie dziedziny życia, przynosi nam dzień za dniem nowe, cenne wynalazki. Są wśród nich bezsprzecznie poważne odsetki dorobków negatywnych, odpadających samą siłą faktu, bo w praktyce pełne poważnych usterek. Jednak te wynalazki, które przeszły krzyżowy ogień wielokrotnych prób, wykazując swą faktyczną wartość, stanowią w rubrykach dorobków, ułatwiających życie i pracę współczesnemu człowiekowi, niemałą potęgę.

W bilansie tych właśnie epokowych poniekąd wynalazków ostatniej doby wysuwa się na pierwszy plan preparat, o którym donosi w słowach pełnych podziwu i uznania prasa zagraniczna. Preparat ten, występujący na rynkach europejskich pod nazwą „ZA", jest sojusznikiem sportu automobilowego w najdodatniejszem tego słowa znaczeniu. Ma on na celu nietylko zniżenie kosztu eksploatacyjnego, ale też i daleko idące ułatwienia, oraz zmniejszenie skali niebezpieczeństwa, towarzyszącego stale gorączkowemu pochłanianiu przestrzeni przez samochody.

Preparat „ZA" jest to proszek, służący do wulkanizowania uszkodzonych gum bez współudziału rąk ludzkich, jak również i bez przerywania biegu wozów. Wynalazek polega na napełnieniu dętek samochodowych pewną ilością tego proszku z niewielką domieszką wody, a wtedy proszek ten posiada właściwości wprost niezastąpione: zawarte w proszku substancje zaciągają momentalnie otwór, powstały na powierzchni gumy, wulkanizując ją automatycznie. Jeżeli weźmiemy pod uwagę olbrzymią oszczędność czasu i wysiłku, jakiego wymaga zmienianie kół, a czasem nawet, po wyczerpaniu się zapasu gum, wulkanizowanie ich w drodze, jak również i zmniejszenie skali niebezpieczeństwa, związanego ze wstrząsem, chodzącym w parze z pęknięciem gumy, gdy samochód jest w pełnym biegu, preparat „ZA" musi się nam wydać wprost opatrznościowy.

Wynalazek jest dziełem inżyniera belgijskiego, który po szeregach prób i demonstracyj odstąpił wszelkie prawa eksploatacyjne włoskiemu konsorcjum za wymowną sumę 20 000 000 lirów.

Nietylko fakt, że proszek „ZA" wykazuje się świadectwami, gwarantującemi brak wszelkich szkodliwych dla gum domieszek, jako to: tłuszczu, kwasów i substancyj żrących, ale i udowodniona przez praktykę pewność, że guma, pozostająca pod wpływem danego preparatu, nie traci właściwości podatnych normalnemu wulkanizowaniu — mówią same za siebie.

Preparat „ZA" znalazł szerokie zastosowanie w autokolumnach armji włoskiej i zaznaczyć należy, że niema on nic wspólnego z podobnym preparatem pochodzenia niemieckiego, który w swoim czasie starał się pozyskać rynki handlowe z wielką szkodą dla właścicieli samochodów.

Przedstawicielstwo tego preparatu na Polskę i Czechosłowację otrzymała firma Leon Romański i S-ka (filja w Bydgoszczy, przy ul. Gdańskiej 159), a kierownictwo tego przedstawicielstwa objął dr. Dobrzański, chemik, mający za sobą szereg lat pracy w przedsiębiorstwach technicznych.

Ostatnio odbyła się w Bydgoszczy na Placu Wolności próba działania preparatu „ZA". Zwulkanizowane przy pomocy tego preparatu oponę i kiszkę tylnego koła samochodu przedziurawiono kilkoma gwoździami, a powietrze pozostawało w kiszce, chociaż jeżdżono samochodem dłuższy czas zarówno z tkwiącemi w kole gwoździami. W Poznaniu robiono próby kilka tygodni temu i do dziś samochody, których kiszki są napełnione preparatem „ZA", chodzą bez wypadku i nie zdarzyło się, aby guma puściła powietrze

Jak dowiedzieliśmy się, skład chemiczny preparatu jest nawet bardzo prosty, a składniki należą do gatunku tych, które nie mogą oddziaływać szkodliwie na stan i trwałość kiszki. Wulkanizacja zabezpiecza gumy od przedziurawienia gwoździami na dłuższy przeciąg czasu — do roku.

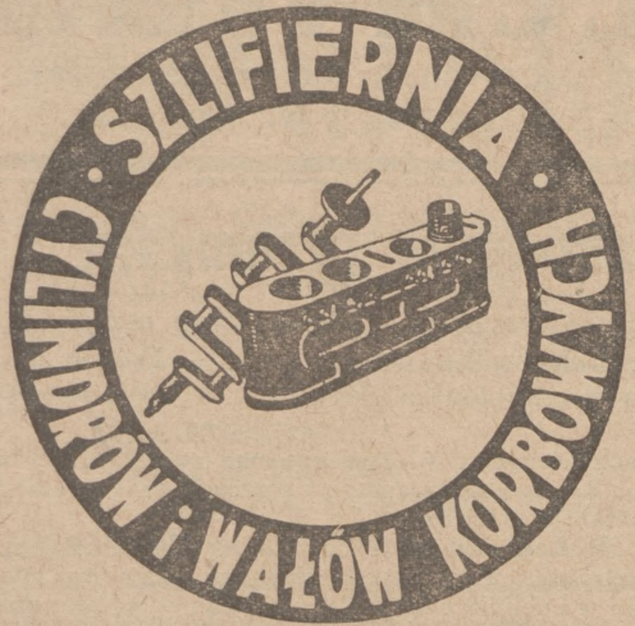
Zdaje się, że mamy tu do czynienia z istotnie epokowym wynalazkiem w dziedzinie automobilizmu.

Kto i ile kupuje automobilów fabrykacji amerykańskiej

Ostatnio stwierdzono, iż z krajów, które nabywają automobile amerykańskie, posiada ich całe 100 proc. Kanada, Boliwja, Nikaragua, Paragwaj, Salwador, Haiti, Hawai, Samoa, Porto-Rico, 99 proc. ogólnej ilości samochodów tworzą wozy marki amerykańskiej w krajach następujących: Guyana angielska, Kuba, Honduras, Meksyk, Nowa Ziemia, Panama, 98 proc. w Kosta Rica i Guatemali, 97 proc. w Kolumbji, 96 proc. na Jamajce i Barbadosie; 95 proc. — w Argentynie, Brazylji, Rodezji i Wenezueli; 93 proc. w Peru; 92 proc. — w Szwecji, Indjach holenderskich; 89 proc. — w Finlandji; 85 proc. — Urugwaju, Nowej Zelandji, Kongo; 80 proc. — w Chili, Danji i Abisynji; 77 proc. — w Indjach brytyjskich, Holandji, Afryce Południowej; 75 proc. — w Norwegji; 96 proc. — Chinach; 65 proc. — na Łotwie; 64 proc. w Grecji; 60 proc. — w Gdańsku; 56 proc. — w Polsce; 55 proc. — w Islandji i Egipcie; 50% — w Hiszpanji; 42 proc. — w Turcji; 30 proc. — w Belgji; 21 proc. — w Szwajcarji; 20% — na Węgrzech; 16 proc. — w Czechosłowacji; 8 proc. — w Niemczech i Austrji; 3 proc. — we Francji; 2 proc. — we Włoszech.

Ze statystyki tej widać, jak olbrzymi w rzeczywistości jest zasiąg eksportu automobilów amerykańskich, któremu skutecznie tamę stawia tylko kilka krajów europejskich, chroniących swój własny przemysł automobilowy przed zalewem konkurencji amerykańskiej przy pomocy wysokich ceł.

Szlifowanie cylindrów

od motorów samochodowych, samolotowych i traktorowych od 30 do 200 m/m średnicy z 1/100 m/m dokładnością na najnowocześniejszej, nowej specjalnej maszynie do szlifowania cylindrów szwajcarskiego fabrykatu.

Szlifowanie wałów korbowych

na najnowocześniejszej nowej specjalnej maszynie do szlifowania wałów korbowych szwajcarskiego fabrykatu z 1/100 m/m dokładnością wszelkich rozmiarów od motorów samochodowych, samolotowych i traktorowych.

WYKONUJE SIĘ:

Tłoki żeliwne w wszelkich rozmiarach do 150 m/m średnicy
Tłoki aluminiowe w wszelkich rozmiarach do 150 m/m średnicy
Pierścienie tłokowe do 150 m/m średnicy
Sworznie tłokowe 6548
stal chromniklowa, cementowane i szlifowane z 1/100 m/m dokładn.
Zawory z wysokowartościowej stali chromniklowej.

DOSTARCZA

SZYBKO — PRECYZYJNIE — TANIO.

Największe specjalne przedsiębiorstwo tego rodzaju w Polsce.

R. GUNSCH -:- MOTORY

POZNAŃ, ULICA MYLNA nr. 38 ◆ Telefon nr. 3928

Bezpłatne kosztorysy na życzenie.

Okazja dla warsztatów!

Samochody

sławnych fabrykatów, wymagające drobnych remontów, odda z powodu braku miejsca po cenach i na warunkach najkorzystniejszych

Brzeskiauto Sp. Akc.

Poznań, ul. Dąbrowskiego 29.

Tel. 63-23, 63-65, 34-17. 6498

ROWERY „VICTORIA" są pierwszorzędne i posiadają **sławę światową**

Dostawca:

PETERSEN & HELBIG
Danzig - Dominikswall 9.

6128

SAMOCHODY

wyjątkowo korzystna oferta:

CHENARD WALCER 8/32 P. S. otwarty
FIAT 6/21 P. S. typ kolonjalny
FIAT 6/21 P. S. typ 501, na gumach balonowych
FORD model 1927 otwarty
FORD model 1925 otwarty 6438
MATHIS ciężarowy na pełnych gumach
STOEWER ciężarowy 3—4 ton.

Wszystkie samochody po gruntownym remoncie, na dobrych gumach.

Oprócz tego:
6 mało używanych pełnych gum do ciężkiej ciężarówki
o rozmiarze 770 × 120 (2 szt.)
o rozmiarze 850 × 120/140 (4 szt.)

„Polauto" — Poznań, ul. Przemysłowa 25.

ROWERY

marki „Trianon" (Weltmeister Durabel) pod gwarancją wyrabia i dostarcza wszelkie części zapasowe do centryfug oraz rozmaite koła zębate 6451

PIOTR NOWACKI

Fabryka Centryfug i Rowerów

„HALKA"

Bydgoszcz, ul. Rycerska. Telefon 910

ELEKTRO- i RADJOTECHNIKA

ORGAN ZWIĄZKU PRZEDSIĘBIORSTW ELEKTROTECHNICZNYCH NA POLSKĘ ZACHODNIĄ
ORGAN ZRZESZENIA PRZEDSIĘBIORSTW RADJOTECHNICZNYCH W WIELKOPOLSCE.

Elektryfikacja kraju a rozbudowa przemysłu

Więcej jak połowa miast polskich nie posiada oświetlenia elektrycznego. — Województwo poznańskie na 118 miast posiada zaledwie 35 elektrowni. — Stan prac elektryfikacyjnych w kraju. — Polskie zasoby energii. — Elektryfikacja a uprzemysłowienie kraju.

Do zagadnień ekonomicznych pierwszorzędnej wagi należy niewątpliwie sprawa elektryfikacji kraju, która jak dotychczas nie przedstawia się zbyt pomyślnie. Zgodnie ze statystyką, sporządzoną przez Ministerstwo Robót Publicznych, więcej jak połowa miast polskich nie posiada oświetlenia elektrycznego, przyczem najkorzystniej przedstawia się ta kwestja w województwach warszawskiem, łódzkiem, pomorskiem, lubelskiem, kieleckiem, wileńskiem i śląskiem, najgorzej zaś w województwach lwowskiem, tarnopolskiem i stanisławowskiem. Ciekawe, iż województwo poznańskie, najliczniejsze pod względem ilości miast, bo liczące 118, posiada zaledwie 35 elektrowni. Zasługuje na uwagę fakt, że na 278 elektrowni czynnych na terenie Rzeczypospolitej 145 należy do miast, zaś 135 stanowi własność prywatną.

Jeśli zaś chodzi o roczną produkcję energji elektrycznej, to wyniosła ona 1 800 milj. KWh, czyli 66 KWh. na 1 mieszkańca, zapotrzebowanie zaś, przyjmując, że wszystkie istniejące zakłady przemysłowe będą zelektryfikowane — 5 200 milj. KWh., względnie 191 KWh. na 1 mieszkańca.

Przeciętnie więc dla całego kraju stosunek produkcji do faktycznego zapotrzebowania na energję jest bardzo nikły, bo zaledwie 1 : 3; w niektórych częściach kraju, zwłaszcza na ziemiach wschodnich, stan ten przedstawia się bez porównania jeszcze gorzej.

Pomimo to należy stwierdzić, że w ostatnich dwóch latach sprawa elektryfikacji kraju powoli lecz systematycznie postępuje naprzód. Z większych prac w dziedzinie elektryfikacji kraju, dokonywanych w ostatnich czasach, czy też będących w toku urzeczywistnienia, należy wspomnieć o podjęciu zasilania portu w Gdyni przez elektrownię wodną w Gródku na Pomorzu i w związku z tem o budowie nowego zakładu wodno-elektrycznego z Zurze, który stanie się stałym dostawcą prądu dla portu w Gdyni. Następnie na drugim południowym krańcu Rzeczypospolitej Towarzystwo „Verdatek" zakończyło roboty związane z elektryfikacją Jasielsko-Krośnieńskiego okręgu przemysłowego, obejmującego poważny obszar, złożony z trzech powiatów. W Zagłębiu Śląskiem, pomimo, że pod względem zastosowania elektryczności zajmuje ono jedno z pierwszych miejsc w Europie, elektryfikacja rozwija się ostatnio w nader szybkiem tempie, głównie w związku z rozwojem Państwowej Fabryki Związków Azotowych w Chorzowie. Wystarczy powiedzieć, że elektrownia okręgowa w Łaziskach Górnych powiększa swą moc o 60 000 KW i buduje 2 linje elektryczne do Chorzowa, wraz ze stacjami transformatorów.

W Częstochowie i Kielcach uruchomiono nowe elektrownie, a rozpoczęto budowę elektrowni miejskiej w Lublinie, sieci w Pabjanicach i okręgowej elektrowni we Włocławku, która ma objąć cały powiat Włocławski. Doniosłego znaczenia jest też umowa, zawarta przez zarząd miast Krakowa odnośnie do dostarczenia prądu z elektrowni na kopalnie węgla w Jaworznie, co zaoszczędzi miastu znaczne fundusze, niezbędne na powiększenie własnej elektrowni.

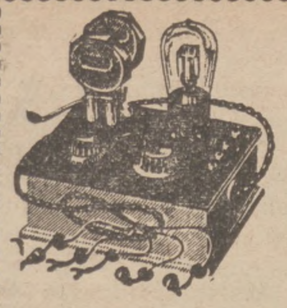
Specjalnego znaczenia nabiera sprawa elektryfikacji jednego z najbardziej uprzemysłowionych okręgów a mianowicie Okręgu Radomsko-Kieleckiego, która weszła na nowe tory, dzięki utworzeniu „Zjednoczenia Elektrowni Okręgu Radomsko-Kieleckeigo".

Realizacja projektu w pierwszem stadjum budowy wymaga kapitału inwestycyjnego w wysokości około 5 000 000 zł, który już został subskrybowany przez zakłady przemysłowe, będące założycielami „Zjednoczenia".

Główna linja przewodów, łącząca elektrownie, o długości około 115 kilometrów i niektóre odgałęzienia wraz ze stacjami transformatorowemi będzie wybudowana i uruchomiona w ciągu jednego roku, rozbudowa zaś sieci odbędzie się stopniowo w miarę zgłaszania się odbiorców. Sieć „Zjednoczenia" zbudowana jako napowietrzna, ma być włączona do projektowanej ogólno-państwowej sieci o bardzo wysokiem napięciu, która przejdzie przez okręg radomski, łącząc południe kraju z Warszawą i Łodzią.

Liczne niedomagania, istniejące dotychczas w zakładach przemysłowych okręgu radomsko-kieleckiego, dadzą się w znacznej mierze usunąć drogą połączenia poszczególnych elektrowni linjami wysokiego napięcia w jeden system.

Ponadto „Zjednoczenie" będzie miało możność wykorzystania jako paliwa produkowanych przez zakłady hutnicze w tym okręgu gazów wysoko-piecowych, które w znacznej mierze nie mogły być dotychczas wykorzystane i przepadały dla ogólno-krajowej gospodarki energetycznej. Wobec tego, że zakłady przemysłowe, położone w okręgu silnie się rozwijają, państwo zaś rozwój przemysłu na tych właśnie terenach szczególnie popiera, spodziewać się należy, że w ciągu kilku lat po rozbudowie sieci elektrycznej

5685

Warsztat instalacyjny

RADJO

Roman Gonczerzewicz

BYDGOSZCZ, Plac Wolności 1. Telefon nr. 11-24

Specjalność: 4828

Linka antenowa,
druty do połączeń,
gniazdka, śruby, kontakty i t. p.

„Helios“ Poznań, Św. Marcin 68. Tel. 36-99.

Baczność! Baczność!

AUTOMOBILIŚCI i RADJOAMATORZY!

warsztat reparacyjny i Ładownia Akumulatorów pod firmą

„AKUMULATOR“ 5446

Tel. 51-38. Poznań, ul. Podgórna 9. Tel. 51-38.

i proszę o łaskawe poparcie.

Firma „AKUMULATOR“ właść. **E. ŻOŁUBA.**

ZJEDNOCZONE PRZEDSIĘBIORSTWA ELEKTRYCZNE

INŻ. K. GAERTIG i SP. T. Z O. P.

Poznań **Pocztowa 26**

Odznaczeni we Lwowie 1926 r. MEDALEM ZŁOTYM na Ogólno-Polskiej Wystawie Budowlanej.

Inż. ST. CISZEWSKI i S-ka

Sp. z o. p. — 2979 —

FABRYKA ARTYKUŁÓW ELEKTROTECHNICZNYCH
BYDGOSZCZ, UL. SOBIESKIEGO 10a

poleca ze składu:

Korki bezpiecz. Ed. — **Patrony** bezpieczn. D-II. — **Wtyczki** porcelanowe — **Paseczki** (Lamelki) topik. — **Bezpieczniki** tabl. i uniw. — **Śruby** stykowe — **Rozczepki** d/rurki, kuhlo. — **Wtyczkowe** gniazda porcelanowe — **Wieszarki** izol. 10 mm 1/4", 3/8". — **Główki** bezpiecznikowe G-II, **Końcówki** kablowe i wiele innych.

Sprzedaż hurtowa • Wyrób własny krajowy • Ceny konkurencyjne

3982

Nasze

SYRENY

sygnałowe
dla ruchu i pożaru
dostarczamy
dla prądu trójfazowego
i stałego.

FABRYKA MASZYN GÓRNICZYCH
KATOWICE-ZAŁĘŻE.

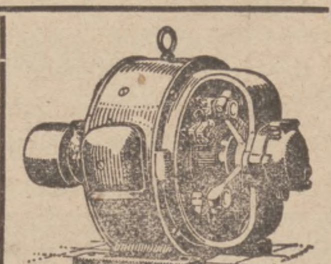
3843

Nowo nawijanie elektromotorów i dynamomaszyn

Dorabianie nowych kolektorów

Reparacje aparatów elektr. i rozruszników

wykonuje szybko i tanio

Stefan Jagodziński

PRZEDSIĘBIORSTWO ELEKTROMECHANICZNE

Poznań, ul. Dąbrowskiego nr. 83

6357

produkcja roczna dojdzie do przeszło 60 000 000 kilowatogodzin.

Znaczenie nowego przedsiębiorstwa użyteczności publicznej jest bardzo duże. Zasilenie energją elektryczną wielu zakładów przemysłowych, bez większych inwestycyj dla nich stąd wynikających, pozwoli im na racjonalizowanie produkcji przemysłowej i przyczyni się do jej potanienia i zdolności konkurencyjnej. Elektryfikacja dużej połaci kraju stanie się niezawodnie impulsem do wzmożenia ruchu inwestycyjnego na tych terenach.

Niemniej doniosłe znaczenie dla elektryfikacji kraju posiada Zrzeszenie Elektrowni Kopalnianych Zagłębia Dąbrowiecko-Krakowskiego, zwane w skróceniu „Zełkop", które jest związkiem kopalń, mającym na celu pozbycie zapotrzebowania energji elektrycznej zapomocą sieci, obejmującej Zagłębie Dąbrowiecko-Krakowskie aż po Olkusz, następnie Częstochowę, Łódź i Warszawę. W ten sposób elektrownie kopalniane, z których każda posiada znaczne rezerwy, będą wspólnym kosztem ze sobą wzajemnie połączone linją zbiorniczą o napięciu 15 000 Wolt. Ponadto w Sosnowcu i w Jaworznie będą utworzone dwie wielkie stacje transformatorowe, przetwarzające prąd na napięcie 60 000 Wolt i prąd o tem napięciu będzie rozprowadzony po kraju zapomocą odpowiedniej sieci rozdzielczej.

Również Związek Elektryfikacyjny Chełmno — Świecie — Toruń przystąpił do rozbudowy swej sieci elektrycznej we wszystkich powiatach. Związek wybuduje w roku bieżącym dalszych 90 kilometrów wysokiego napięcia (15 000 Wolt), a to 45 kilometrów w powiecie toruńskim, 35 klm. w powiecie świeckim i 10 kilometrów w powiecie chełmińskim. W ten sposób w powiecie toruńskim zelektryfikowanych zostanie 22 gminy, w powiecie świeckim 20 gmin i w chełmińskim 6 gmin.

Poza tem zamierza Związek zelektryfikować w roku bieżącym stacje kolejowe w Unisławiu, Chełmży, Kornatowie i Chełmnie.

Należy wspomnieć też o wybudowaniu we Włocławku Kujawskiej Elektrowni Okręgowej kosztem 5 i pół miljona złotych, a to dzięki zaciągniętym pożyczkom w Banku Gospodarstwa Krajowego i Polskim Banku Komunalnym. Kujawska elektrownia ogarnia swą energją szeroką przestrzeń kilku sąsiednich powiatów i posiada ogromne znaczenie dla elektryfikacji lewego północnego pobrzeża Wisły, stanowiąc po elektrowni w Gródku dalsze ogniwo w sieci elektrowni okręgowych, obejmujących połać państwa od Gdyni aż po Warszawę.

Poza tem budowane są u nas przeważnie pomniejsze zakłady przemysłowe, częściowo też na ziemiach wschodnich, a zwłaszcza w województwie wileńskiem. Tem niemniej jednak, stwarzając nowe ośrodki zbytu energji i przygotowując grunt pod elektryfikację kraju na większą skalę, posiadają one doniosłe znaczenie.

Jeśli chodzi o zasoby energji, Polska posiada ich dość dużo i w rozmaitej postaci. Węgla kamiennego mamy 62 miljardy ton do 1 000 m. głębokości. Sił wodnych na Podkarpaciu i Pomorzu — około 1 000 000 kw., (dla średniego rocznego przepływu wody i dla średniego spadu), wreszcie posiadamy ropę, gazy ziemne, węgiel brunatny, torf i drzewo.

Najważniejszem wszakże źródłem energji jest węgiel kamienny. Pod tym względem Polska zajmuje trzecie miejsce w Europie, co już samo mówi o powadze zasobów tego surowca. Istnieje więc uzasadniona nadzieja, że w miarę rozwoju naszego życia gospodarczego i ruchu inwestycyjnego, elektryfikacja kraju przybierze jeszcze szersze rozmiary, przyczyniając się w znacznym stopniu do uprzemysłowienia kraju.

Miecz. G-n.

Radjofonja na kuli ziemskiej

Według ostatnich danych statystycznych, które podają pisma amerykańskie, na kuli ziemskiej znajduje się obecnie około 1300 stacyj nadawczych radjowych. Z tej liczby więcej niż połowa, bo 685 przypada na Stany Zjednoczone Ameryki Północnej. Jeżeli do tego doliczyć trzy stacje na Alasce, 80 w Kanadzie i 38 w Meksyku, to się okaże, że na terytorjum Ameryki Północnej znajduje się około ¾ wszystkich stacyj radjowych na świecie.

Około 40 stacyj przypada na Europę, reszta rozrzucona jest w innych częściach świata, a stosunkowo najwięcej w Ameryce Południowej.

Tym sposobem ogólnie biorąc najwięcej stacyj radjowych posiadają Stany Zjednoczone, jeżeli jednak wziąć cyfry przedstawiające ilość stacyj nadawczych, przypadających na jednostkę powierzchni kraju, to się okaże, że najwięcej stacyj jest na wyspie Kubie, bowiem znajduje się ich tam 57.

Z pośród miast najwięcej stacyj nadawczych ma Chicago, bo aż 39, New York liczy 23 stacje, do tego trzeba dodać 7 stacyj w Broklynie, tak że na terytorjum New Yorku mamy ogółem 30 stacyj, oraz mnóstwo bardzo słabych. W San Francisco jest 13 **stacyj, w San Louis 10 stacyj.**

„Klingerit"

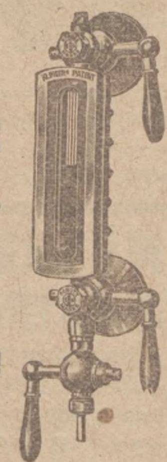
najlepsze uszczelnienie dla wysokich ciśnień. Jedynie prawdziwe z marką ochronną „K L I N G E R I T"

Klinger'a reflekcyjne armatury wodomierzowe.

Klinger'a reflekcyjne specjalne szkła twarde.

4421

Klinger'a wentyl ze stawidłem tłokowem.

Richard Klinger

G. m. b. H.

Gumpoldskirchen pod Wiedniem.

Towarzystwo Handl.-Agenturowe „VERTEX"

Spółka z ogr. odp.

Lwów — ulica Fredry 8

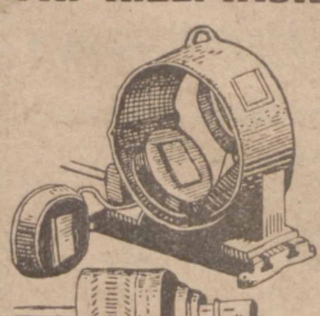
Maszyny dla wszelkiego przemysłu. Motory dla celów rolniczych i przemysłowych. Aparaty patentowane do opalania pieców przemysłowych i piekarskich ropą. Prasy hydrauliczne. Kompresory i urządzenia pneumatyczne

6419

ZAKŁADY ELEKTROTECHNICZNE

FR. KIEŁPIŃSKI

POZNAN - GÓRNA WILDA 93
Telefon 2054

BUDOWA CENTRAL, instalacja siły i światła

Specjalność:

Uzwojenie silników i dynamomaszyn prądu stałego i zmiennego, dynamomaszyn i starterów samochodowych wszelkich rodzajów, budowa kolektorów oraz naprawa aparatów elektr.

Warsztaty mechaniczne. — — Własna stacja próbna prądu stałego i zmiennego. 6504

Znak fabryczny

BATERJE

do lamp kieszonkowych

BATERJE ANODOWE jako też **Ogniwa mokre i suche**

„Rekord"

pod powyższym znakiem fabrycznym „GWIAZDA" są jakościowo najlepsze i najtrwalsze.

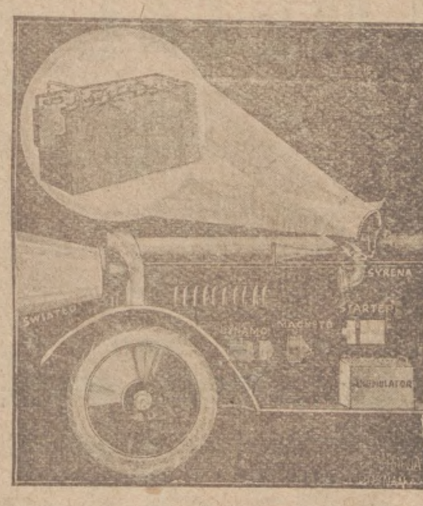
Prosimy żądać ofert: 6334

„OGNIWO" Wytwórnia Elementów Galwanicznych

ul. Szeroka 46 TORUŃ Telefon 711

POLECAMY latarki kieszonkowe i żarówki tanio!

NOWOŚĆ: Baterje anodowe w szkłach 200—300% trwalsze od dotychczasowych przy małej różnicy w cenie prawnie zastrzeżone pod numerem W 3209.

Akumulatory
Magnety
Dynamo-maszyny
Startery
Wszelkie oświetlenia samochodowe

wykonuje pod gwarancją, ceny przystępne

W. ŁAWICKI

Warsztat reperacyjny **Oświetlenia automobilowe**

Poznań, Dąbrowskiego 32

6501

Przy wszelkich korespondencjach z firmami

prosimy zawsze powoływać się na „RYNEK METALOWY i MASZYNOWY"

Olbrzymie Tow. Telegraficzno-Radjowe

ma się zawiązać w Anglji. W tym celu projektowane jest zlanie się w jedno przedsiębiorstwo zarówno grup, obsługujących telegrafy kablowe jak i towarzystwa Marconiego. Nowe Towarzystwo, któreby oprócz obsługi kablo-telegraficznej objęło również iskrową, będzie pod kontrolą rządu angielskiego, a jego kapitał zakładowy ma wynosić 30 000 000 funtów szterlingów, a więc blisko półtora miljarda złotych.

Walne zebranie
Zrzeszenia Przedsiębiorstw Radjotechnicznych w Wielkopolsce

Niniejszem donosimy uprzejmie, że w sobotę, dn. 29 bm. o godz 8 wieczorem, odbędzie się zwyczajne walne zebranie członków Zrzeszenia w małej sali restauracji „Pod Strzechą", Pl. Wolności 1.

W myśl statutu Zrzeszenia, walne zebranie zwołane według par. 13 jest prawomocne przy obecności ⅔ członków, lub po ½ godzinnej przerwie bez względu na ilość członków.

Porządek obrad:

1. Odczytanie protokółu z ostatniego zebrania,
2. Sprawa pobierania podatku na rzecz Dyr. Poczt i Telegrafów,
3. Wolne wnioski.

Ze względu na doniosłość całego szeregu spraw upraszamy o punktualne przybycie wszystkich członków. *J. Makne*, sekretarz.

DZIAŁ MASZYN ROLNICZYCH

Maszyny rolnicze na Wiedeńskich Targach Jesiennych

Stale wzrastające zapotrzebowanie maszyn rolniczych i ciągłe dążenie wszystkich do mechanizacji obróbki ziemi z pominięciem, a przynajmniej zredukowaniem do minimum ręcznej pracy ludzkiej i zwierzęcej siły pociągowej, powoduje fabryki maszyn rolniczych do nieprzerwanych wysiłków celem zadośćuczynienia tym pragnieniom. Wskutek tego na rynku maszyn rolniczych pojawiają się coraz nowsze i lepsze obrabiarki ziemi. Terenem ich popisu i praktycznego zademonstrow. swej sprawności wobec szerszej publiczności są głównie wystawy i targi. Tam też dokonuje się owa łączność i wspólność dążeń rolników i przemysłowców, by stwarzać maszyny praktyczne, uniwersalne, nadające się do wykonywania różnych prac, następujących po sobie kolejno lub też w różnych okresach czasu.

Targi Wiedeńskie były pod tym względem terenem prawdziwych rewelacyj i sensacyj. Wystawcy krajowi i zagraniczni wystąpili z licznemi okazami maszyn rolniczych nowych i ulepszonych, typów dotychczas używanych. Zgodnie z potrzebami austrjackiego przemysłu rolniczego, wystawione maszyny obejmowały maszyny do uprawy roli równinowej i górzystej, oraz do użytku dla rolników średnio zamożnych i małorolnych. Z tego powodu ubiegłe Jesienne Targi Wiedeńskie miały i dla naszego rolnictwa nie małe znaczenie, a to dlatego, że i u nas gospodarstwa średnie i małe coraz więcej używają maszyn rolniczych, nie brak nam też okolic górzystych i pagórkowatych, stojących pod.rolną uprawą. Odnośne więc maszyny są nam bardzo potrzebne, i dobrze byłoby z niemi się zapoznać.

Szczególniejszą uwagę zwracały na siebie praktycznie demonstrowane frezarki ziemne . Są to maszyny silnikowe, przeznaczone do rotacyjnej obróbki ziemi. Wykonują one prace pługa, bron, kultywatorów, walców, zależnie od tego, jakie części pracujące do wału rotacyjnego się przyczepia.

Na Jesiennych Targach w Wiedniu wystawiono i demonstrowano frezarki ziemne dwojakiej wielkości: jedną wielką o sile 35 HP i drugą małą o sile 5 HP Obie poruszają się automatycznie zapomocą własnego silnika. Mniejsza jest więcej pojedyńczo zbudowana: ma dwa koła napędowe, ruch reguluje się zapomocą dwóch kierownic; z przodu jest motor a z tyłu tak zwany ogon frezarki, czyli zmontowane narzędzie do obróbki ziemi.

W podobnych proporcjach wielkości i siły wystawiono także pługi motorowe. Zaznaczyć należy, że mniejsze pługi motorowe odznaczały się silną masywną budową, a przytem niebywałą dotychczas lekkością, sprawnością ruchów i nadzwyczajną wytrzymałością. Zalety te, łącznie z wielką łatwością obsługi, podnoszą znaczenie małych pługów motorowych dla gospodarstw wiejskich, gdyż przyczynią się bezsprzecznie do rozwiązania zagadnienia obniżenia kosztów powstania produktów rolnych. Większe pługi motorowe wystawiły przeważnie firmy amerykańskie, gdy małe są wyrobami fabryk krajowych.

W dziale lokomobil, który był bardzo mocno obesłany, zasługują na specjalną wzmiankę, małe 3 HP. lokomobile ropne, wyroby firm austrjackich.

Dział maszyn rolniczych nie uwzględniał jednak równomiernie ogólnej obróbki i całokształtu prac gospodarskich, a głównie potrzeby sezonowe czyli okresu jesiennego i zimowego. Przeważały więc, oprócz wyżej wspomnianych maszyn motorowych i silnikowych, pługi do głębokiej orki, wszelkiego rodzaju wielkie młocarnie szeroko bijące i czyszczące, kieratowe a nawet i ręczne przeznaczone dla najmniejszych gospodarstw, umożliwiające im z małym nakładem pieniężnym zastąpić dotychczasowe mozolne młócenie cepami, pracą maszynową, mniej kosztowną, szybszą i bez porównania łatwiejszą i lżejszą.

Trjery, wialniki, sieczkarnie, śrutowniki i t. p. maszyny miały liczne nowości i ulepszenia, podnoszące ich sprawność i użyteczność praktyczną. Tak samo i narzędzia ogrodnicze i wchodzące w zakres obsługi sadów i winnic, oraz przeróbki owoców i winogron. — Wielkie zainteresowanie budziły nowoczesne wytłaczarki i gniotowniki owocowe i gronowe, bardzo sprawnie i ekonomicznie funkcjonujące, które pozwalają zastępować stare metody nowemi, gwarantującemi dobroć wykonania pracy, czyniącemi zadość wymogom nowoczesnej higjeny i czystości pracy.

P. W.

Rozwój fabryki maszyn i narzędzi rolniczych „Kraj" w Kutnie

Omawiając w dziale niniejszym wszelkie etapy rozwojowe naszych krajowych fabryk maszyn i narzędzi rolniczych nie wolno nam tu pominąć wielce zasłużonej dla przemysłu rodzimego fabryki „Kraj" w Kutnie, dawniej A. Vaedtke S. A.

Dobrą okazję do zaznajomienia się z całokształtem produkcji fabryk stanowią niejednokrotnie walne zebrania akcjonarjuszów, gdzie zapoznajemy się z bilansem, produkcją i wogóle z całym rozwojem danych placówek. Takie walne zgromadzenie akcjonarjuszów fabryki „Kraj" odbyło się właśnie w dniu 21 września roku bieżącego.

Posiedzenie zagaił prezes Zarządu p. K. Symforjan Drewnowski, stwierdzając prawomocność zgromadzenia, poczem zaproponował zebranym powołanie na przewodniczącego p. Tadeusza Lecewicza. Propozycję tę przyjęto jednomyślnie.

Członek Zarządu, inż. Mieczysław Myśliński, uzasadnił przerachowanie bilansu brutto na dzień 1 lipca 1928 roku, w myśl rozp. p. Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 roku. Wynikiem przerachowania, — placu, budowli, maszyn i urządzeń — powstała nadwyżka w sumie zł 540 052,28, z której Zarząd oraz Komisja Rewizyjna zaproponowały wy-

dzielić: na kapitał akcyjny zł 250 000, na kapitał amortyzacyjny zł 115 052,28, na specjalną rezerwę, jako fundusz na rozbudowę i rozszerzenie fabryki zł 175 000.

W ten sposób kapitał akcyjny Towarzystwa wynosić będzie zł 750 000, podzielony na 7 500 sztuk akcyj po zł 100 nominalnej wartości każda. W związku z podwyższeniem kapitału akcyjnego akcjonarjusze otrzymają na każde 2 akcje poprzednich emisyj po norm. wart. zł 100 — akcję dodatkową po zł 100 nom. wart. Kapitał amortyzacyjny wynosić będzie złotych 333 461,47, specjalna rezerwa zł 175 000, — oraz kapitał zapasowy (bez zmiany) zł 389 276,59.

Dyrektor Tadeusz Urbański zreferował dalsze punkty porządku dziennego, omawiające potrzebę zaciągnięcia pożyczki długoterminowej na sumę złotych 300 000, — oraz hipotecznej zł 40 000 — w celu zmodernizowania fabrycznych urządzeń oraz kupna 29 000 łokci kw. placu w celu rozbudowy fabryki i rozszerzenia zakresu jej produkcji.

W toku dyskusji dowiedzieliśmy się, że „KRAJ" pracuje bardzo dobrze, posiadając obstalunki na cały 1928 rok, a nawet częściowo 1929 r. i wykazując poważny zysk za pierwsze 3 kwartały r. b.

Walne Zgromadzenie przyjęło jednomyślnie bilans brutto na dzień 1 lipca 1928 roku, upoważniło Zarząd do zaciągnięcia pożyczek, oraz zatwierdziło wniosek Zarządu w sprawie rewizji bilansów za lata 1924, 1925, 1926, nie zmieniający pozycyj bilansowych.

Zarząd Towarzystwa stanowią pp. prezes K. S. Drewnowski, W. Brun, A. Jurkowski, M. Myśliński, M. Wizel, T. Urbański, dyrektor p. W. Stranc.

Akcja budowlana w Polsce na niewłaściwych torach

Dyletantyzm a brak mieszkań. — Kwestję mieszkaniową załatwia się u nas bardzo nieudolnie. — Co czynią pod tym względem Wiedeń, oraz Berlin. — A Polska? — Należałoby opracować nowy plan o rozbudowie miast.

Lokatorzy zaniepokojeni zostali pogłoskami, że jest zamiarem rządu przeprowadzić waloryzację czynszów obecnych 172/100 z tem, że podwyżka czynszu będzie wzrastała powolnie i wpływ z czynszu zużyty zostanie na budowę nowych mieszkań. Wedle obliczenia Ministerstwa Pracy czynsze za mieszkania w całej Polsce wynoszą

Zł 526 553 936,—

rocznie. W samej Warszawie wynoszą czynsze

189 489 570,—

rocznie.

Motywy rządu opierają się na doświadczeniach zaczerpniętych w Niemczech, gdzie czynsz nietylko wynosi 100 proc. w złocie, ale jest podwyższony o o dalsze 20 proc.

W roku 1929 nowe obciążenie lokatorów miasta wynosiłoby 50 000 000,— zł. W roku 1930 już 204 milj. rocznie. W roku 1931 377 000 000,— zł.

Po dziesięciu latach eksperymentowania różnemi planami i podatkami mają być mieszkańcy miasta znów obarczeni, jak widzimy, olbrzymiemi daninami pod pretekstem, że kwoty te od nich ściągane zużytkowane będą celem finansowania budowania tanich mieszkań. Nie brak naszej biurokracji ani fantazji, ani szerokiego gestu, skoro zamierza ruch budowlany rozwinąć wpływami specjalnie na ten cel skonstruowanego podatku, bo kwotą w pierwszym roku podwyżki czynszu wybuduje się raptem w całej Polsce 100 do 150 domów po 15 mieszkań, składających się z 1 pokoju i kuchni. Tem nędzy mieszkaniowej w Polsce się nie ulży.

Faktem jest, że brak nam miljona mieszkań, co fatalnie odbija się na stosunkach zdrowotnych ludności miasta. Jedną z największych klęsk społecznych po wojnie w Polsce jest gruźlica, która ma swe podłoże w wyjątkowo fatalnem położeniu mieszkańców w przeludnionych, suterynowych mieszkaniach w miastach. O tem rząd wie i dlatego rozbudowano u nas wielki aparat dla opieki społecznej kosztem 350 000 000 zł rocznie. Leczy się zatem tylko już chorego, ale nie stara się zapobiec chorobom. Faktycznie budowa domów mieszkalnych w stosunku do normalnego przyrostu ludności jest niewystarczająca, a miljon mieszkań jak brakowało tak brakuje. Braku tego nie zapełnia zupełnie ustawa o ochronie lokatorów, bo ustawa ta zapewnia tylko mieszkania tym, którzy już mają dach nad głową. Skoro robotnik w razie choroby doznaje opieki Kas Chorych, a w razie bezrobocia fundusz bezrobocia się nim zajmuje, to bezsprzecznie obowiązkiem państwa jest zajmowanie się dostarczaniem mieszkań. Czynił to Wiedeń w znakomitej formie, chociaż nie musiano się tak daleko posunąć t. j. aż do eksproprjacji właścicieli realności. W Wiedniu przybyło 50 000 mieszkań i 50 000 rodzin żyje z pewnością szczęśliwiej aniżeli przedtem, gdy tych mieszkań nie było. Przykładu Wiednia nie możemy naśladować.

Czy możemy naśladować przykład Niemiec?

Zdaje się, że do tego brak nam nie tyle pieniędzy, któreby można ściągnąć z lokatorów. Ale u nas opiera się kwestja mieszkaniowa na bardzo nieudolnym planie. Mają budować spółdzielnie, ale spółdzielnie te nie mają własnego funduszu, a budują wyłącznie kredytem zaczerpniętym z kas Banku Gospodarstwa Krajowego. Kredyty te nie mogą być nigdy oprocentowane. Niemcy wybudowały w latach 1924—26 pół miljona nowych mieszkań i zużyły na to 5 miljardów marek złotych. W roku 1926 Niemcy wybudowały 200 000 mieszkań kosztem 2 miljardów marek złotych. Mimo tego w Niemczech brakuje dalej 900 000 mieszkań. To powoduje prywatną inicjatywę do szukania kapitału. Na ten olbrzymi czyn tylko w ⅓ zużyto wpływy z podatku czynszowego. ⅓ dostarczyły kasy oszczędności i komunalne oraz banki hipoteczne. Jedną trzecią kapitału zaś dostarczyli prywatni przedsiębiorcy.

U nas o takiej formie nawet myśleć nie można, bo system podatkowy w miastach nie dopuszcza wogóle do tworzenia się rezerw własnych kapitałów, a podwyżka czyszowa 6 proc. kwartalnie w 12 kwartałach czyli w 3 latach dopiero waloryzowałoby czynsz do pełnej swej przedwojennej wysokości.

Buduje się w bieżącym roku w Poznaniu, Krakowie i Łodzi. Zawiódł ruch budowlany w Warszawie i innych miastach, gdyż Bank Gospodarstwa Krajowego nie wypłaca pożyczek. Sumą nawet 200 000 000,— zł, które by wpłynęły w ciągu roku 1930-31, o ileby budować miały spółdzielnie mieszkaniowe lub komuny, wybudować potrafi się 500 domów, maximum 10 000,— mieszkań o jednym pokoju z kuchnią lub po części 2 pokojowe z kuchnią.

Czy wobec braku jednego miljona mieszkań wybudowanie 10 000 mieszkań w całem państwie zmieni naszą nędzę mieszkaniową, śmiemy wątpić.

We Francji na ostatniem posiedzeniu parlamentu przyjęto w związku z brakiem mieszkań, — który nie ominął również Francję — na wniosek ministra pracy Louchera rezolucję wybudowania 200 000 tanich mieszkań oraz 60 000 mieszkań średnich z sumptem 10 miljardów franków, czyli 3 500 000 000,— zł i to w przeciągu lat 5. Wniosek przewiduje sfinansowanie tego dzieła przez kombinację taniego kredytu państwowego, przez autoryzowanie gmin, które budują, do zaciągania komunalnych pożyczek oraz przez pożyczki spółek budowlanych.

Niemcy nie wierzą w wykonalność tego planu, li tylko dlatego, że Francja ma w biurokracji swojej największego, ba, nawet śmiertelnego wroga wszelkiej inicjatywy.

My, niestety, po dziesięciu latach fantastycznych planów i różnorakich podatków, nałożonych na lokatorów w formie podatku oficerskiego t. zw. kwaterunkowego, podatku od lokali, na rozbudowę miast, od nieruchomości jesteśmy tam, gdzieśmy byli, t. zn., że brak nam mieszkań.

Budowanie jest ryzykiem, a to ryzyko wymaga ze strony zainteresowanych władz daleko idącego poparcia tych, którzy chcą budować. To, co dotychczas zrobiono na punkcie zwolnienia pewnych podatników, którzy budują, od podatku dochodowego, nie może wpłynąć na rozwój budowania domów mieszkalnych przez ludzi prywatnych. Na tem oparli się Niemcy i osiągnęli jak wyżej cytowaliśmy takie korzystne wyniki.

W samym Berlinie w r. 1926 wybudowano 3 612 domów o 14 570 mieszkaniach. W r. 1927 wybudowano 4 630 domów o 19 571 mieszkań w 2 latach, w Berlinie wybudowano więcej mieszkań aniżeli ich jest we Lwowie lub Poznaniu, a daleko więcej jak wogóle w wielkim Krakowie. Samemi podatkami nie załatwi się u nas głodu mieszkaniowego. Dziesięć lat budowania domów przez spółdzielnie lub magistraty zużyły wprawdzie dużo kapitału, ale nie dostarczyły mieszkań.

Należy koniecznie obmyśleć plan inny.

Rząd musi mieć odwagę proklamowania braku mieszkań jako klęskę społeczną. Tak jak do zwalczania zakaźnych chorób rząd przystąpić musi z wszelkiemi środkami, któremi potrafi dysponować, tak też brak mieszkań jako klęska społeczna musi być złagodzona chociaż tylko w powolniejszem tempie, ale wysiłkiem całego społeczeństwa. Łatwo jest obarczać i tak już nad miarę wyczerpanych licznemi podatkami mieszkańców nowym podatkiem od lokali. Pozory słuszności, które przemawiają za waloryzacją czynszu nie mogą nas absolutnie przekonać. Primo lokatorzy miasta płacą obecnie 113 proc. czynszu przedwojennego (za 100 koron 105 zł i 8 proc. podatek od lokali).

Secundo: rząd nie zwaloryzował urzędnikom poborów, zarobki robotników nie podniosły się do parytetu złota. Już zupełnie nie wyrównały się kursem złota zarobki stanów wolnych, rzemiosła i handlu.

Gros ciężaru utrzymania państwa leży na barkach mieszkańców miast, a obecnie znów ciężar złagodzenia klęski mieszkaniowej miałyby ponieść miasta, gdyż chłop na wsi nie płaci podatków za swe mieszkania.

Bez pieniędzy budowanie mieszkań jest wykluczone, ale też bez prywatnej inicjatywy, bez zmuszenia miast i gmin do dostarczenia przygotow. parcel na dogodnych warunkach, żadna akcja budowania mieszkań na większą skalę się nie uda. Już Komisja Ankietowa stwierdziła dosadnie nieudolność naszego budowania ale nie tu miejsce się o tem szerzej rozwodzić. Dość było 10 lat dyletantyzmu w akcji budowlanej.

Jeżeli obecnie tylko nowym podatkiem rząd zamierza uruchomić akcję budowlaną, to, niestety, zawiedzie ona jak dotychczasowe wszelkie zamierzenia. Katastrofa nędzy mieszkaniowej nadal zatruwać będzie dotkniętych brakiem mieszkań setek tysięcy obywateli.

R. P.

Porozumienie w sprawie papierówki i jego możliwe skutki

Berliński „Der Holzmarkt" donosi, że dnia 3 b. m. odbył się w Pradze zjazd przedstawicieli organizacyj reprezentujących produkcję leśną polską, czechosłowacką, austrjacką i finlandzką w sprawie gospodarki leśnej w zakresie papierówki oraz uregulowania jej wywozu.

Jak wiadomo, kraje te poza Szwecją reprezentują ogromną większość produkcji papierówki w Europie. O ile wiemy konferencja praska nie dotyczyła specjalnie papierówki, lecz obejmowała zagadnienia szersze.

Konferencja ta wywołała wielkie zaniepokojenie w Niemczech, którego wyrazem są głosy prasy fachowej. Sądząc, że konferencja miała na celu jedynie uregulowanie wywozu papierówki, niemiecka prasa fachowa uważa ją za skierowaną przeciwko interesom Niemiec. „Der Holzmarkt" sądzi, że producenci papierówki zjechali się, ażeby porozumieć się w sprawie środków, które pozwolą na podniesienie jej ceny dotąd bardzo niskiej. Pismo stwierdza, że przywóz papierówki z tych 4 krajów do Niemiec przekracza kilkakrotnie krajową produkcję papierówki. „Der Holzmarkt" sądzi, że reprezentanci sfer gospodarczych, którzy zjechali się w Pradze, będą dążyli do uzyskania w tych krajach znaczniejszych ceł wywozowych na papierówkę i do poparcia w nich fabrykacji masy drzewnej i celulozy, sądząc, że wywóz półfabrykatu jest znacznie korzystniejszy dla tych krajów ze zrozumiałych względów, aniżeli wywóz surowca. Sprawa ta posiada dla Niemiec wielkie znaczenie.

„Mówiąc krótko, jeśli czeskie, austrjackie i finlandzkie sfery kierownicze w gospodarstwie leśnem zawrą wiążące umowy w sprawie zbytu oraz wywozu papierówki z ich krajów, to uzyskają one możność dyktowania cen u siebie w kraju, a przez to — nie należy się co do tego łudzić — naturalnie i możność dyktowania cen na rynku niemieckim".

Zależność zatem rynku niemieckiego od producentów surowca została więc przez miarodajne sfery niemieckie całkowicie stwierdzona, wskazuje to, że porozumienie w sprawie papierówki mogłoby przynieść zainteresow. państwom znaczne korzyści. Na razie jednak nic o wiążącem porozumieniu w tych sprawach nie jest wiadomo.

Ciekawem jest jak organ berliński ocenia możność konkurencyjną polskich fabryk papierniczych z niemiecką.

„Fabryki krajowe (polskie) są w sytuacji krytycznej, ponieważ wobec braku dostatecznego kapitału obrotowego nie mogą zawierać żadnych większych transakcyj z uwagi na to, że napięcie na polskim rynku pieniężnym wyklucza możność państwowych kredytów na zakup surowca. Natomiast importer, czyniący zakupy na rynku polskim (niemiecki) jest zaopatrzony w niezbędny kapitał obrotowy i może zakupywać nawet wielkie objekty, które dla przemysłowców krajowych są niedostępne".

Produkcja i zbyt wapna w Niemczech

Ogólne polepszenie przemysłu, dające się zauważyć w roku 1927 odbiło się również na przemyśle wapiennym, który w 1927 r. zdołał powiększyć swe obroty. Mimo to sytuacja tego przemysłu nie jest zbyt korzystna, fabryki są wyzyskiwane tylko w stosunku 2/3 do ich zdolności produkcyjnej.

W porównaniu do ostatniego roku przedwojennego, sprzedaż wapna niegaszonego zmalała o mniejwięcej 28 proc. Niekorzystny wpływ wywiera na przemysł wapienny konkurencja zagranicy, która korzysta z niedogodnych taryf przewozowych tego artykułu w dwójnasób, gdy jednocześnie wywóz zmalał w po-

równaniu do roku 1926 (p. tabelkę), natomiast wzrósł nieznacznie wywóz wapna palonego.

RODZAJ	1926 r.		1927 r.	
	Tony.	w tys. mk.	Tony.	w tys. mk.
Wwóz wapna do Niemiec:				
Naturalne wapno niepalone (węgl. wapnia); dolomit surowy (niepalony) .	489.122	2.605	9[illegible]1.551*)	5.007
naturalne wapno palone, w kawałkach; dolomit palony	216.245	921	85 4[illegible]8	1.757
Wywóz wapna z Niemiec				
naturalne wapno niepalone; dolomit surowy (niepalony)	32.323	145	5.991	37
naturalne wapno palone, w kawałkach; dolomit palony	81.045	1.978	84.475	2.188

*) W tem wwóz z Polski (Górnego Śląska) 173,826 ton.

Z rynku materjałów budowlanych, metali i wyrobów metalowych.

MATERJAŁY BUDOWLANE.

Poznań, 26. 9. Firma Gustaw Glaetzner, Centrala materjałów budowlanych i dachówek, notuje następujące ceny: Cegły murarskie „iłówki" za tysiąc sztuk 70,00 zł, loco cegielnia; cegły murarskie tonówki za tysiąc sztuk 75—85 zł, loco cegielnia; dachówki za tysiąc sztuk 150,— zł loco cegielnia; wapno budowlane za 100 kg. 3,80 dla odsprzedawców, a 4,00, dla konsumentów loco Wapienna lub Piechcin; cement portlandzki za 100 kg. 7.25 zł, loco cementownia wyłącznie opakowania, osobno za beczkę 3,40 zł, za worek papierowy 0,55 zł. Wszystkie następne ceny rozumieją się loco składnica w Poznaniu: Cement portlandzki za beczkę 180 kg. 22.00 zł; za beczkę 200 kg. 24.00 zł; za worek 50 kg. 6.75 zł; wapno budowlane za 50 kg. 2,60 zł; wapno hydrauliczne za beczkę 150 kg. 12,00 zł; papę dachową m. kw. nr. 80 — 1,10 zł; nr. 100 — 0,90 zł; nr. 125 — 0,75 zł; nr 150 — 0,65, nr. 200 — 0,50 zł; papa izolacyjna za metr kwadratowy 3,00 zł; za przykrojenie podług miary 10 proc. zwyżki; smoła destylowana za 100 kg. brutto za netto 35,00 zł; lepnik za 100 kg. brutto za netto 34,— zł; trzcina sufitowa w wałkach po 20 Okw. m. z drutem cynkowanym za wałek 4,50 zł; z drutem żarzonym 4,20 zł; przy dostawach całowagonowych ceny odpowiednio zniżone.

METALE I WYROBY METALOWE.

Katowice, 26. 9. Surówka odlewnicza Huty Pokoju Nr. 1 (Friedenshütte P. G. S.) oraz Górnośląskich Zjednoczonych Hut Królewskiej i Laury — reprezentacja Towarzystwa dla Sprzedaży Surówki Żelaznej, Sp. z ogr. odp. w Warszawie, Sienna 11, cena za tonę 210 zł loco stacja wysyłająca.

Berlin, 25. 9. Urz. Metale. Ceny w markach niemieckich za 100 kg. Miedź elektrolityczna, dostawa cif Hamburg, Brema lub Rotterdam 144½, Oryginalne aluminjum hutnicze 98—99% w blokach, sztabach walcowanych i ciągnionych 190, dtto w sztabach walcowanych i ciągnionych 194, Nikiel czysty 98—99% 3550, Antymon regulus 85 do 92, Srebro ca 900 w sztabach 78¼—79¾ za kg. Złoto w woln. obrot. 2,80—2,82 za gram. Platyna w woln. obrot. 9½—11 za gram.

Londyn, 25. 9. Urz. notowania metali w Ł za tonę: Miedź Standard per kassa 64⅝—64¾, — na 3 miesiące 65¼—65 5/16, — Settl. 64⅝, — Elektrolit 71¼—71¾, — best selected. 68—69¼ — Elektrowirebars 71¾, Cyna per kassa 223½—224, — na 3 mies. 219—219¼, — Settl. 223¾, Banca (ob. nieof.) 231¼, — Straits (ob. nieof.) 226¾, Ołów zagran. dost. natychm. 21 11/16, — dalsze term. 21 7/16, — Settl. 21¾, Cynk zwykły dost. natychm. 24 11/16, — term. 24 7/16, — Settl. 24¼, Rtęć (not. nieof.) 24½—25, Wolfram (not. nieof.) 15⅞.

ZŁOTY W DNIU 25. 9. 1928 r.

Gdańsk przekaz 57,75—57,90, gotówka 57,78—57,92, Berlin przekaz na Warszawę lub Katowice 46,95—47,15, przekaz na Poznań 46,975 do 47,175, gotówka gruba 46,925—47,325, Zurych przekaz 58,22½, Londyn przekaz 43,25, N.-Jork przekaz 11,25, Ryga przekaz 58,65, Bukareszt przekaz 1811, Budapeszt gotówka 64,15—64,45.

Najekonomiczniejszą siłą napędową w przedsiębiorstwie drzewnem

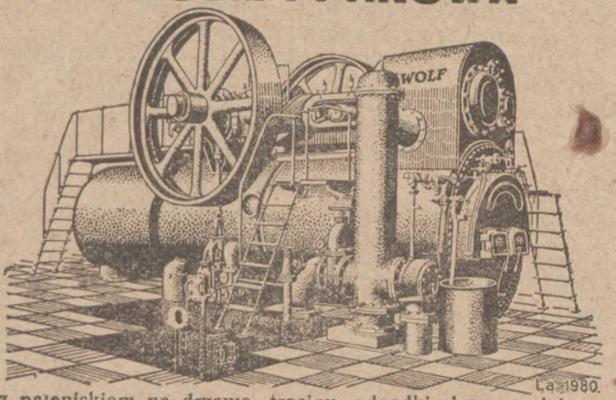
była

jest 6277

i pozostanie

WOLFA

LOKOMOBILA PAROWA

z paleniskiem na drzewo, trociny, odpadki drzewne i inne.

Przeszło **65000** lokomobil

dostarczyła na całą kulę ziemską firma

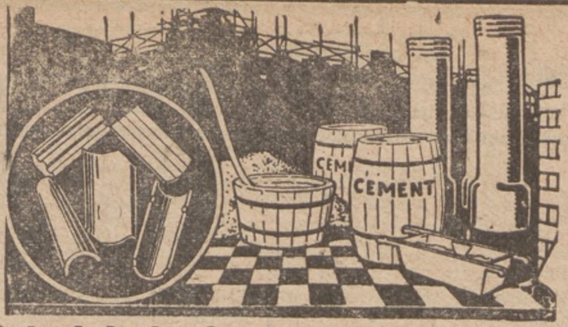
Maschinenfabrik Buckau R. Wolf A. G.

Magdeburg

Najlepszy dowód ich **niedoścignionej** jakości. Prosimy zażądać kosztorysu wprost w Reprezentacji

NITSCHE i SP. FABRYKA MASZYN

Poznań — ul. Kolejowa 1-3

4047

Materjały budowlane wszelk. rodzaju poleca:

GUSTAW GLAETZNER

Centrala Materjałów Budowlanych i Dachówek

Tel. 6580 **POZNAŃ 3, Mickiewicza 36** zał. 1907 r.

adr. telegraf.: „Dachglaetzner"-Poznań

Wysokowartościowe, dobropalone

wapno budowlane

w kawałach jak też **wapno miałkowe i nawozowe** dostarcza natychmiast koleją oraz kolejką wąskotorową, loco wapiennik **Nakło Śląskie**

The Henckel von Donnersmarck-Beuthen Estates Limited

w Tarnowskich Górach, Górny-Śląsk.

6250

IZOLACYJNE MATERJAŁY CIEPŁO- I ZIMNOCHRONNE

Złoty Medal Paris 1927 — Grand Prix i Złoty Medal Liége 1928

Fabryka materjałów izolacyjnych i wyrobów korkowych

Wilhelm Mueller, SZARLEJ G.-ŚL. 6326

Łupek naturalny

najlepszej jakości w ładnym modro - czarnym kolorze dostarczamy

tak tanio, jak Eternit

Nie potrzeba zatem swej nowej budowy zniekształcać materjałem sztucznym 6382

Bracia SCHLIEPER

Fabryka papy dachowej i destylacja smoły

BYDGOSZCZ

Maszyny do wyrobu siatek

i wszelkich tkanin metalowych

od najmniejszych do największych światowej firmy

Emil Jäger Neustadt

Przedstawicielstwo na Polskę:

Inż. Zygmunt Regenstreif

Kraków, ul. Batorego 12. 6391

Wszelkie

klisze i rysunki

w dobrem wykonaniu i prędko dostarcza

Drukarnia „KUPIEC"

ul. Wielka 10 POZNAŃ Telefon 2277

◆ PRZETARGI ◆ SUBMISJE ◆ LICYTACJE ◆

PRZETARG.

Intendentura Uniwersytetu Poznańskiego sprzeda samochód ciężarowy marki „Arbenz“ 4 cylindrowy, 35 HP., 3 tonowy. Oferty należy składać do dnia 6 października 1928 r. do godz. 12 w południe w Intendenturze Uniwersytetu Poznańskiego, Wały Wazów 26, która również udzieli bliższych informacyj.

PRZETARG.

Magistrat m. Torunia rozpisuje przetarg na dostawę i wykonanie prac kominiarskich przy budowie gmachu Urzędu Wojew. Pomorskiego w ilości przybliżonej 154 m³ z kamieni ciosowych krajowych, jakoto: piaskowców, wapieni, trawertynu, dolomitu bądź granitów, czarnego, szarego lub różowego. Termin dostawy 6—8 tygodni od daty zamówienia. Zgłaszanie ofert do dnia 5 października r. b.

PRZETARG NA INSTALACJĘ WODOCIĄGOWĄ.

Dyrekcja Kolei Państwowych w Katowicach rozpisuje przetarg publiczny na instalację wodociągową w warsztatach wagonowych Piotrowice Śl. Bliższe postanowienia o wnoszeniu ofert, warunki wykonania budowy, plany, formularze ofertowe i t. p. można przeglądać, a formularze ofertowe i kosztorysy nabywać, począwszy od dnia 3. 9. r. b. w Wydziale Mechanicznym w pokoju Nr. 108 w wymienionej Dyrekcji Kolei Państwowych w godzinach urzędowych od 9 do 13. Odnośne oferty, które można sporządzać tylko na przepisanym formularzu, należy złożyć najpóźniej do dnia 3 października 1928 r. do godz. 11 do skrzynki ofertowej w Dyrekcji.

5. Okręgowa Składnica Uzbrojenia w Krakowie ogłasza

PRZETARG NIEOGRANICZONY

na podstawie porównawczego zestawienia cen, próbek na około 15.000 kg. szmat do konserwacji broni i amunicji, odpowiadających następującym warunkom:

1) szmaty lniane lub bawełniane, 2) czyste bez kurzu, wyprane, 3) przedezynfekowane, 4) nadające się w zupełności do konserwacji broni i amunicji.

Ceny należy podać loco Kraków, magazyn 5 Okręgowej Składnicy Uzbrojenia, ulica Lubicz, Bastjon 5. Dostawa ukończona być musi do dnia 10 listopada 1928 r. w balach netto a 100 ewentualnie a 50 kg. opakowanych w jutę lub worki, bale zaszyte wzgl. związane drutem i znaczone i waga brutto . . . . kg. waga netto . . . . kg.

Oferty wraz z próbkami oferowanych szmat, w zalakowanych kopertach z napisem zewnątrz „Oferta na dostawę szmat“ nadsyłać z powołaniem na niniejsze ogłoszenie pod adresem 5. Okręgowa Składnica Uzbrojenia w Krakowie, do dnia 9 października 1928 r. godziny 9-tej.

L. III. 4137.

PRZETARG.

Urząd Wojewódzki — Dyrekcja Robót Publicznych w Krakowie ogłasza niniejszem publiczny przetarg ofertowy na wykonanie:

a) sygnalizacji dzwonkowej i telefonów, b) instalacji gazowej, c) robót stolarskich (drzwi), d) robót ślusarskich (kraty), e) robót szklarskich w gmachu Sądu Okręgowego w Tarnowie. Plany instalacyj, warunki szczegółowe i ogółowe przetargu przeglądać można w urzędzie Wojew. Dyrekcji Rob. Publ. w Krakowie, Rynek Główny, Krzysztofory II piętro, pokój Nr. 8, gdzie nabyć można również formularze ofertowe za zwrotem kosztów ich sporządzenia w kwocie zł. 3. Oferty sporządzone ściśle według obowiązujących przepisów opiewające na każdą kategorję robót z osobna składać należy w biurze naczelnika Oddziału Budowlanego Dyr. Rob. Publ. w terminie do dnia 10 października br. do godz. 10.

Dyrekcja Poczt i Telegrafów w Lublinie rozpisuje

KONKURS

na dostawę jednego kompletnego autobusu pocztowo-pasażerskiego na podwoziu marki „Ford“ siły nośnej 1½ tony, nadwozie zaś najnowszego typu winno być wybudowane w kraju. Termin składania ofert do dnia 10 października r. b., zaś termin dostawy nieprzekraczalny 1 grudnia r. b.

Bliższych szczegółów udziela Oddział Komunikacyjny Dyrekcji Poczt i Telegrafów w Lublinie, ul. Szopena 9, II p. w godzinach od 8—15 codziennie z wyjątkiem niedziel i świąt.

Prezes: (—) **J. Walcher.**

PRZETARG

na sprzedaż 103.44 m³ kantówki sosnowej I kl., 36.44 m³ bali sosn. I i II kl., 100.34 m³ desek sosn. I kl., 453.34 m³ desek sosnowych II i III klasy, 71.75 m³ bali jodł. I kl. i 14.97 m³ desek jodł. II kl. z tartaku państw. w Garbatce, odbędzie się dnia 11 października 1928 r. o godz. 12 w lokalu Dyrekcji Lasów Państwowych w Radomiu przy ul. Lubelskiej 53.

Informacyj udziela Dyrekcja L. P. w Radomiu, oraz N-ctwo Garbatka przy st. kol. Garbatka.

Dyrekcja Lasów Państwowych w Radomiu.

OGŁOSZENIE.

Dyrekcja Kolei Państwowych w Wilnie podaje do publicznej wiadomości że w dniu *23 października* r. b. sprzeda w drodze przetargu pisemnego publicznego różne stare lokomobile, maszyny stałe i lokomotywy wąskotorowe, zmagazynowane przy stacji Brześć.

OGŁOSZENIE O PRZETARGU.

Państwowy Bank Rolny, Oddział w Pińsku, podaje do publicznej wiadomości, że w dniu *2 października* r. b. o godz. 13 odbędzie się w lokalu Oddziału (Plac 3-go Maja, róg ul. Kościuszki Nr. 2) sprzedaż drogą przetargu drzewostanów, przeważnie kopalniakowych, z zapasem około 25.000 m³ drewna, w majątku Wysock (pow. Stoliński), odległego 8 klm. od st. Udryck. Taksacja drzewostanów, warunki przetargu, oraz projekt umowy są do przejrzenia w Wydziale Agrarnym Instytucji Centralnej Państwowego Banku Rolnego w Warszawie, Nowogrodzka Nr. 50, w Oddziale Państwowego Banku Rolnego w Pińsku, oraz u administratora majątku Wysock, p. Jerzego Niemirycza, poczta Wysock, wojew. Poleskie.

Państwowy Bank Rolny.
Oddział w Pińsku.

Sprzedaż, dzierżawy, personel, zastępstwa.

Organizator-Specjalista

fabrykacji wszelkich typów osi, projektuje większym fabrykom metalowym, względnie hutom, lub kapitalistom pryw. urządzenie masowej fabrykacji osi toczonych smarownych do bryczek i platform, oraz patentowych (oliwnych), do powozów, jako artykułów dobrze kalkulując. się.

Łaskawe zgłoszenia nadesłać pod adresem **D. Kalwarja, Włocławek, Brzeska 19 dla I. G.** 6514

Fabryka i skład maszyn rolniczych

i warsztaty napraw, w pełnym biegu, od wielu lat zaprowadzone, w powiatowem mieście, z dobrą okolicą, od 1. I. 1929 r. do wydzierżawienia. Reflektuje się tylko na dobrych fachowców z odpowiednim kapitałem. Łaskawe zgłoszenia uprasza się składać do adm. „Rynku Met. i Masz." pod nr. 6496.

6484

Motor „Perkun" 16 HP. na ropę, przewozowy, prawie nowy; pracował 3 tygodnie, sprzedam za cenę 5,000 zł i młocarnię nową o szerok. 2 m., komplet na łożyskach kulkowych, wymłot dzienny 150 metrów, z 2-ma czyszczeniami cena 4,000 zł. Łask. zgł.: Józef Tomaja, Czernichów, poczta Wierzbno k. Kraków Kocmyrzów,

OLIWA!

Elektrownia Miejska m. Krotoszyna ma na sprzedaż

ca 700 kg.

filtrowanego oleju cylindrowego

nadającego się do smarowania maszyn, który odda w całości lub częściowo po cenie przystępnej.

Krotoszyn, dnia 15. września 1928 r

MAGISTRAT

6515 **Klemczak**, burmistrz

ŻUBROWNIK, ŁUSZCZARKA i SZCZOTKARKA

1 trarar, 2 trjery i 1 automatyczna waga do zboża, w dobrym stanie — z powodu przebudowy, do sprzedania. 6499

Bracia Hirsch, Młyn Parowy, Gniewkowo

Motor spalinowy

Deutz, model Otto, 25 K. M., napęd benzolowy, 180 obrotów, jeszcze w ruchu, natychmiast z powodu powiększenia do oddania. Cena zł **2600.—**. 6516

Nitsche i S-ka, Fabr. Maszyn Roln. - Poznań, ul. Kolejowa 1-3.

Heblarka do metali

6439

4 metry długości heblowania, wagi 5000 kg., za 2000 zł. do sprzedania. Warunek — natychmiast. Zgłoszenia do

R. Mosse, Bydgoszcz, Królowej Jadwigi 9a, pod „Okazja".

SPRZEDAM

sposób wyrabiania żarzywa węglowego

(Glühstoffkohle) do żelazek do prasowania.

Zgłoszenia pod nr. 6486 do adm. „Rynku Metalow. i Masz."

Do sprzedania

kompletna krochmalnia, przerabiająca 300 mtr. kartofli na dobę, mało zużyta. — **Lokomobila** stała „Wolffa", budowy 1911 roku, 56 H. P., system kotła wyciągany. — **Trak** dolny, ruch 20", rozpięcie ramy z całem urządzeniem ruchomem. — **Parowa maszyna** 12 H. P. szybkobieżna

A. Faustyn 6458

Piotrków Trybunalski, ul. Reymonta 3.

Z powodu nadmiaru sprzedamy za przystępne ceny:

1 heblarkę do żelaza 1000 x 500 mm

1 tokarnię pociągową, silną, 2 1/2 mtr. długą

Maszyny obejrzeć można w ruchu. Zgłoszenia pod M. Z. nr. 6485 do adm. „Rynku Metalowego i Masz."

Okazja dla Cegielń!

Z powodu powiększenia sprzedamy natychmiast

lokomobilę przemysłową

25-30 KM, prasę cegielnianą o wydajności ca. 1200 szt. na godzinę, wszystko gruntownie wyremontowane, jeszcze w ruchu, za cenę zł 10.000.— franko stacja załadowcza. 6511

Nitsche i S-ka, Fabryka Maszyn Rolniczych Poznań, ul. Kolejowa 1-3

1) 1 lokomobila Garret i Smith 50/55/65 KM.
2) 1 „ Güttler 30/35 KM. 8 atm, przewoźna, syst. wyciągalny 6542
3) 1 lokomobila Lanza 12/14/18 KM., 8 atm przewoźna
4) 1 motor ropny 20/24 KM.
5) 1 motor gazowo-naftowy, 3-4 KM. Deutza, 450 zł
6) 1 motor benzynowo-naftowy, 2-4 KM. 525 zł

sprzeda **Zygmunt Wiński, Łódź-Piotrkowska 103**

Do sprzedania lub dzierżawa.

Fabryka maszyn i narzędzi rolniczych oraz dom mieszkalny z ogrodem i 3 składami w mieście prowincjalnem w bogatej okolicy na dogodnych warunkach z powodu zmiany stosunków rodzinnych natychmiast do oddania.

Oferty pod nr. 6492 do adm. „Rynku Metalowego i Masz."

Korzystnie na sprzedaż

1 silnik elektr., stały prąd, mało używany, fabr. A. E. G., typ. H. N. 80, wolt 440, amp. 9.4, 4 1/2 K. M., 840 obrotów, wentyl kaps. z rozrusznikiem i szynami. Zgł. **B. Łabicki, Poznań,** pl. Sapieżyński 10a. 6500

DRENY

od 4 do 20 cm pierwszorzędnego gatunku z natychmiastową dostawą sprzedaje 6543

LLOYD BYDGOSKI T. A., Bydgoszcz, Grodzka 28

Do sprzedania

1 Lokomobila na kołach 30 H. P. Garret Smit,
1 Lokomobila na kołach 24 H. P. Malcowska,
1 Lokomobila na kołach 24 H. P. Hoffher et Schranz,
1 Lokomobila na kołach 12 H. P. Jütlera,
1 Trak z dolnym rozpędem, Rahma - 544 mm,
1 Śrutownik walcowy, patent Stille,
1 Pompa Diaphragma 3" Wilut, 6455
wszystkie maszyny w najlepszym stanie.

Fabryka Maszyn, E. Berger - Sieradz, ziemia kaliska

Maszyna parowa

6508 leżąca 15 HP, w ruchu, fabrykat „Brankaer Eisenwerke" z powodu rozbudowy fabryki natychmiast okazyjnie do nabycia.

Branka Fabryka cukrów, czekolady i kakao S. A., Lwów, Szeptyckich 26

Drukarnia w Poznaniu poszukuje

typografisty

(Model UB.)

Zgłoszenia pod nr. 1550 do administracji niniejszego pisma.

PRZEDSTAWICIELA

na prowizję dobrze zaprowadzonego w składach żelaza i sprzętów kuchennych w Woj. Śląskiem i Poznańskiem poszukujemy od zaraz. Uwzględnia się tylko siły pierwszorzędne, które się mogą wykazać dobremi referencjami. 6513

Sulkiewicz i Robakowski, Fabryka Wyr. Żel.
BYDGOSZCZ, ul. Hermana Frankiego 3.

Podróżujący

odwiedzający składy żelaza w Wojew. Poznańskiem i Pomorskiem, poszukiwany. Kaucja lub gwarancja wymagana ze względu na powierzenie inkasa. Oferty proszę przesłać do „Rynku Metalowego i Masz." pod „Żelaźniak" nr. 6507

KUPNA

Poszukujemy celem kupna

używanej tokarki

w dobrym stanie, długość toczenia 3000 — 4000 mm, wzniesienie kłów nad łożem 300 mm. nad dnem wykroju 750 mm. Spieszne oferty pod adr. 6518

Bracia Wacławscy, Grudziądz, Kwiatowa 25.

Kupię 1 lub 2 używane

maszyny do wyrobu dachówki

cementowej z podkładkami, oraz formy do wyrobu kręgów studziennych i rur kanałowych wszelkiej wielkości.

A. Schendel, Wieleń n. Notecią. 6517

Poszukuję nowy lub mało 6512

używany gater

wielkości 40 do 45 cm. Zgłoszenia proszę skierować pod adres:

Młyn Parowy i Tartak, Oswald Öhlert, Kobylin (Pozn.)

Heblarkę do metali,

motor gazowy 5-6 K. M., szlifierkę, aparat do spajania, małą odlewnię mosiążu **kupię** lub **zamienię** na używaną młocarnię z lokomobilą. Zgł. do adm. „Rynku Metalowego i Maszynowego" pod nr. 6547.

6506 **Kupimy kocioł parowy**
50-70 m² powierzchni ogrzewalnej, na 8 atm., wał transmisyjny przekroju gr. 90-80 mm. Zgłosz. **Poznań** skrytka pocztowa 387.

Kupię

bramę żelazną

dobrze zachowaną, 2 skrzydła, 2,45 m szeroką.

Oferty do administracji „Rynku Metalowego i Maszynowego" pod nr. 1200.

DWA KOTŁY PAROWE

używane, jednak w bardzo dobrym stanie, o powierzchni ogrzewalnej około 25 m² — 30 m² zamierza nabyć Zarząd Żupy Solnej w Łanczynie. 458

GATER używany, w dobrym stanie, wielkość 400—500 mm kupię. Zgłoszenia z podaniem ostatecznej ceny: ARTUR SPRINGUT, Żywiec. 908

„R. Met."

WARUNKI DLA INSERENTÓW I ABONENTÓW:

CENY OGŁOSZEŃ: 1/1 str. 130 zł, ½ str. 75 zł, ¼ str. 45 zł, 1/8 str. 25 zł, 1/16 str. 15 zł. Na I. str. okładki 100%, na II. i IV. str. 50%, na III str. 30% dopłaty. — Artykuły opisowe z dopłatą 100%. — Dostarczenie kliszy autotypij z wyraźnych fotografij po 14 groszy za cm². W Gdańsku obowiązują powyższe ceny w guldenach. Ogłoszenia z zagranicy oblicza się według osobnej taryfy. W wydaniach specjalnych obowiązuje taryfa inna. Miejscem wykonania zleceń i zapłaty jest Poznań; w kwestjach spornych miarodajny jest Sąd Powiatowy (Okręgowy) w Poznaniu. Na wypadek skargi sądowej, nadzoru sądowego lub konkursu przyznane rabaty upadają. Konto czekowe P. K. O. w Poznaniu Nr. 202-796.

Redaktor naczelny przyjmuje od 12—13 z wyjątkiem soboty.